

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Дмитро БАБЕНКО

«27» 06 2023 р

Гарант освітньої програми

Михайло Гиль

«23» 06 2023 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Цивільний захист»

Галузь знань	17 «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації»
Спеціальність	175 «Інформаційно-вимірювальні технології»
Освітньо-професійна програма	Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 175 «Інформаційно-вимірювальні технології»
Ступінь вищої освіти	Магістр
Семестр	2 семестр
Форма здобуття освіти	денна
Викладач	Курепін Вячеслав Миколайович, кандидат економічних наук, доцент кафедри методики професійного навчання, e-mail - kurepin@mnaeu.edu.ua

Розглянуто на засіданні кафедри методики професійного навчання

(протокол № 11 від «29» травня 2023 року).

Завідувач кафедри, доцент

Схвалено науково-методичною комісією інженерно-енергетичного факультету

(протокол № 12 від «12» червня 2023 року).

Голова науково-методичної комісії, доцент

Розглянуто на засіданні вченої ради факультету ТВППТСБ

(протокол № 11 від «27» червня 2023 року).

Голова вченої ради, професор

Каріне ГОРБУНОВА

Ілона БАЦУРОВСЬКА

Михайло ГИЛЬ

Миколаїв
2023

Цивільний захист: доцент Вячеслав КУРЕПІН

1. Призначення навчальної дисципліни «Цивільний захист».

Для забезпечення високого рівня якості освіти методика викладання повинна бути направлена не лише на дослідження теоретико-методичних аспектів, а і на готовність молодого фахівця до реалізації знань на практиці. Вагому роль у підготовці молодих фахівців відіграють заклади вищої освіти. Під час навчання молодий фахівець повинен отримати не лише знання, вміння й компетенції, а і практичний досвід. Підходи до навчання й отримання вищої освіти не повинні бути обмежені знаходженням здобувачів вищої освіти в аудиторії. Як відомо, найкраще вчиться людина, якщо її роль активна, коли може бути проявлена ініціатива у вирішенні поставленого завдання, коли розкриваються особистісні якості людини. Особливо актуальним є питання у контексті інтеграції вищої освіти до Європейського освітнього простору, її адаптації до високого рівня конкуренції із європейськими закладами вищої освіти, у тому числі у контексті формування кваліфікованих кадрів для ринку праці. З огляду на суттєвий вплив глобалізаційних трансформацій (соціальна глобалізація), у тому числі у освітньому просторі, експерти Всесвітнього економічного форуму у Давосі сформуvalи ключові навички, якими повинні володіти молоді фахівці з метою успішного працевлаштування, адаптації до умов ринку праці й кар'єрного зростання: комплексне розв'язання проблем; критичне мислення; креативність; взаємодія з людьми; уміння керувати людьми; емоційний інтелект, уміння формувати власну точку зору та приймати рішення; орієнтація на клієнта; уміння вести переговори; гнучкість розуму.

Актуальність формування зазначених навичок пов'язана із тим, що сучасні роботодавці дедалі частіше шукають не просто виконавців, а людей, які готові мислити поза шаблонами. Працівник майбутнього повинен бачити «крізь час» й втілювати у життя ідеї, які до нього ніхто не пропонував. Технологічна грамотність й емоційний інтелект повинні бути доповнені розумінням емоції, намірами й мотивацією людей, вмінням керувати їх у належне русло. В основу навичок увійшла когнітивна гнучкість або гнучкість розуму – уміння обмірковувати декілька речей одночасно. Саме тому підготовка молодого фахівця у закладах освіти повинна бути налаштована на навчання спілкуванню з людьми, вмінню керувати, розуміти й домовлятися, здатності приймати рішення, генерувати й сприймати креативні ідеї. Майбутнє – це період, коли головною цінністю стає мозок, емоції й розвиток. Сучасність вимагає від фахівця з вищою освітою вчитися і далі на робочому місці, темпи зміни життя в усіх напрямках набирають обертів, і для того щоб встигнути за ним, необхідно постійно адаптуватися.

Отже, якщо молодь має знання і компетенції, які формують її світогляд, власну думку, можливість реалізовувати та експериментувати на практиці, це дасть йому можливість у майбутньому легко змінювати себе залежно від умов середовища у якому він буде знаходитися. Для цього у молоді необхідно розвивати творчий потенціал, можливість мислити, обґрунтовувати поставлені завдання та вирішувати їх. Підвищення вимог до молодого фахівця обумовлена потребами ринку праці, особливо у галузях економіки, які потребують розробки й впровадження нових інноваційних рішень.

Навчальна дисципліна «Цивільний захист» дозволяє розвивати логічне мислення та спонукає до саморозвитку з огляду на динамічність зміни процесів та явищ в усіх галузях та сферах формування відповідальності за особисту та колективну безпеку, усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях, у різних сферах професійної діяльності.

2. Мета навчальної дисципліни. «Цивільний захист».

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системних компетенцій та знань, необхідних для вирішення питань цивільного захисту у відповідній виробничій сфері та повсякденній діяльності, здатності впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу та інноваційні проекти, що спрямовані на попередження та відвернення надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання, ліквідацію їх наслідків та оперативне надання допомоги потерпілим. Предметом навчальної дисципліни є управління безпекою людини умовах надзвичайних ситуацій.

Об'єктом навчальної дисципліни є надзвичайні ситуації різного походження, планування заходів по їх відвертанню, попередженню і ліквідації і мінімізації наслідків від них. Об'єктами аналізу можуть бути новітні теорії, методи і технології з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків тощо. Ціль і завдання курсу - набуття здобувачами вищої освіти компетентностей адекватно діяти у надзвичайних ситуаціях у мирний і воєнний час; прогнозувати вірогідність настання надзвичайних ситуацій та їх масштаби; запобігати виникненню надзвичайних ситуацій; визначати засоби і способи захисту людей; організовувати і проводити рятувальні та інші невідкладні роботи на об'єктах господарювання, ліквідовувати наслідки надзвичайних ситуацій; організовувати заходи з підвищення стійкості роботи об'єктів господарювання; організовувати та управляти системою цивільного захисту на об'єктах господарювання.

Вивчення курсу «Цивільний захист» проводиться на заключному етапі підготовки здобувача вищої освіти і спирається на знання ряду дисциплін: прикладної математики, психології управління, основ екології, безпеки життєдіяльності, правознавства, інженерної екології, основ охорони праці, основ підприємницької діяльності, економіки аграрного бізнесу, тощо.

3. Компетентності. «Цивільний захист».

Компетентності здобувачів обумовлені освітньою програмою «Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка» й передбачають отримання відповідних результатів навчання, використання методів й форм оцінювання. Програмні компетентності включають інтегральні компетентності, загальні компетентності, фахові компетентності. Програмні компетентності передбачають отримання здатності розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з безпеки на виробництві, а також у процесі дослідження та здійснення інновацій, що характеризується невизначеністю умов і вимог ринкового середовища. Загальні компетенції передбачають здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здобувачі вищої освіти повинні проводити аналіз діяльності суб'єкту ринку (теоретичні знання, методичні засади, практичну навички) з метою прийняття управлінських рішень.

Таблиця № 1. Компетентності здобувачів вищої освіти

Компетентності	Змістовність
Загальні	K01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	K04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
	K05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних

	джерел.
	K06. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	K07. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	K08. Здатність працювати в міжнародному контексті.
	K10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
Фахові	K11. Здатність обирати та застосовувати придатні математичні методи, комп'ютерні технології, а також підходи до стандартизації та сертифікації для вирішення завдань в сфері метрології та інформаційно-виміральної техніки.
	K21. Здатність враховувати вимоги до метрологічної діяльності в сфері технічного регулювання, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку.
Додаткові	K26. Здатність виконувати фахові дії з забезпечення екологічних основ природокористування
	K27. Здатність виконувати фахові дії з екологічної стандартизації і сертифікації

4. Програмні результати.

«Цивільний захист».

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни полягають: набутті здобувачами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання щодо інструментарію моніторингу НС, побудови моделей (сценаріїв) їх розвитку та оцінки їх соціально-економічних наслідків; умов виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на ОГ відповідно до своїх професійних обов'язків; методики з прогнозування та оцінки обстановки в зоні НС, розрахунку параметрів уражальних чинників джерел НС, що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків НС; новітніх досягнень в теорії та практиці управління безпекою у НС; стану готовності підрозділів підприємства до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.. Здобувачі вищої освіти повинні навчитися визначати коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ; приймати рішення з питань ЦЗ в межах своїх повноважень; проводити ідентифікацію, дослідження умов виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на ОГ відповідно до своїх професійних обов'язків; розробляти і впроваджувати превентивні та оперативні (аварійні) заходи цивільного захисту; забезпечувати якісне навчання працівників ОГ з питань ЦЗ, надання допомоги та консультацій працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у НС; оцінювати стан готовності підрозділів підприємства до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.

Таблиця № 2. Програмні результати навчання здобувачів вищої освіти

Заплановані результати навчальної дисципліни	Змістовність
Програмні результати навчання	ПР01. Знати і розуміти сучасні методи наукових досліджень, організації та планування експерименту, комп'ютеризованих методів дослідження та опрацювання результатів вимірювань.
	ПР02. Знати і розуміти основні поняття теорії вимірювань, застосовувати на практиці та при комп'ютерному моделюванні об'єктів та явищ.

	ПР03. Розуміти міждисциплінарні зв'язки та контексти спеціальності.
	ПР05. Вміти формулювати та вирішувати завдання у галузі метрології, що пов'язані з процедурами спостереження об'єктів, вимірювання, контролю, діагностування і прогнозування з урахуванням важливості соціальних обмежень (суспільство, здоров'я і безпека, охорона довкілля, економіка, промисловість тощо).
	ПР08. Володіти сучасними методами та методиками проектування і дослідження, а також аналізу отриманих результатів.
	ПР09. Мати навички організації і проведення технічних випробувань інженерних продуктів.
	ПР10. Аналізувати та оцінювати вплив інформаційновиміральної техніки та метрологічної діяльності на навколишнє середовище та безпеку життєдіяльності людини.
	ПР12. Вільно презентувати та обговорювати наукові результати державною мовою та англійською або однією з мов країн Європейського Союзу в усній та письмовій формах, а також вести наукову дискусію.
	ПР15. Виконувати фахові дії з вимірювання фізикохімічного складу і властивостей речовин
Додаткові програмні результати навчання	ПР16. Виконувати фахові дії з санітарної мікробіології
	ПР17. Виконувати фахові дії з забезпечення екологічних основ природокористування
	ПР18. Виконувати фахові дії з екологічної стандартизації і сертифікації

5. Опис.

«Цивільний захист»

Кількість кредитів ECTS – 4,0

Кількість змістових модулів – 2

Загальна кількість годин – 120 год.

Рік вивчення - 1

Семестр – 2

Галузь знань 17 «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації»

Спеціальність 175 «Інформаційно-вимірвальні технології»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Ступень вищої освіти – магістр

Кафедра методики професійного навчання

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Ключові слова: навколишнє середовище, проблеми сучасності, антропогенний вплив, безпека, суспільство, загрози, соціальна напруженість, небажані наслідки, цивільний захист.

Keywords: environment, modern problems, anthropogenic impact, security, society, threats, social tensions, undesirable consequences, civil protection.

Календарний план з навчальної дисципліни
Таблиця № 3. Теми, розподіл навчального часу, терміни виконання завдань

Змістовні модулі курсу			Теми	Розподіл навчального часу			Термін виконання, тиждень	Терміни контрольного заходу
Найменування	Обсяг, кредити	Сума балів		Лекції	Практ.	Самост.		
Змістовий модуль № 1. Основи формування цивільного захисту.	0,69	8,57	Тема № 1. Правові та організаційні основи цивільного захисту.	4	4	13	1-4 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,48	8,57	Тема № 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації.	2	2	10	5-6 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,48	8,57	Тема № 3. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах.	2	2	10	7-8 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
Змістовий модуль № 2. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.	0,69	8,57	Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, протипожежний і протипожежний захист галузевих об'єктів.	4	4	13	9-12 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,59	8,57	Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах.	4	4	10	13-17 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,59	8,57	Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження.	4	4	10	18-21 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,48	8,58	Тема № 7. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій.	2	2	10	22-23 тиждень	Іспит період заліково-екзаменаційної сесії
Всього	4,0	60	-	22	22	76	-	-

Примітка: виконання здобувачем індивідуальних завдань за темою дослідження

6. Порядок та критерії оцінювання.

«Цивільний захист».

Вивчення навчальної дисципліни включає: лекційні заняття, практичні заняття, консультації з навчальної дисципліни, самостійну роботу здобувача.

Самостійна робота здобувача включає: опанування навчального матеріалу, проведення наукових досліджень, підготовку наукових публікацій, матеріалів до щорічного круглого столу та міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій з актуальних питань безпеки життєдіяльності людини в сучасних умовах, виконання індивідуальних завдань.

Таблиця № 4. Оцінка за змістовні модулі, теми за видами виконання завдань

№	Змістові модулі	Кількість заходів	Оцінка в балах		Сума балів	
			min	max	min	max
Змістовий модуль № 1.						
1.	Аудиторна робота					
	Виконання тестових завдань по темах лекційного курсу.	5	4.0	6.0	10.0	15.0

	Захист індивідуальних завдань самостійної підготовки за завданням викладача по темам лекційного курсу.	5	2,0	4,0	5,0	10,0
2.	Самостійна і індивідуальна робота, публікації, виступи на конференціях, тематичних «круглих столах», підготовка наукових доповідей, студентських наукових робіт.	5	1,2	2,0	3,0	5,0
	Разом по першому змістовому модулю				18,0	30,0
Змістовий модуль № 2.						
1.	Аудиторна робота					
	Виконання тестових завдань по темам лекційного курсу.	5	4,0	6,0	10,0	15,0
	Захист індивідуальних завдань самостійної підготовки за завданням викладача по темам лекційного курсу.	5	2,0	4,0	5,0	10,0
2.	Самостійна і індивідуальна робота, публікації, виступи на конференціях, тематичних «круглих столах», підготовка наукових доповідей, студентських наукових робіт.	5	1,2	2,0	3,0	5,0
	Разом по другому змістовому модулю				18,0	30,0
	Разом двох змістових модулів				36,0	60,0
	Екзамен				24,0	40,0
	Разом				60,0	100,0

Здобувачі, що набрали менше 36 балів до екзамену з навчальної дисципліни не допускаються. До складання екзамену такі здобувачі можуть бути допущені тільки після того, як наберуть необхідну кількість балів і виконають усі передбачені програмою завдання.

Питання до екзамену з навчальної дисципліни:

- Загальні відомості про пожежі.
- Небезпеки для людини в умовах пожежі.
- Види горіння та їх характеристика.
- Класифікація пожеж в залежності від виду палаючих речовин і матеріалів.
- Групи горючості матеріалів і речовин та їх характеристика.
- Класифікаційна характеристика пожежної небезпеки об'єкта.
- Ступені вогнестійкості будівель та споруд.
- Пожежонебезпечні зони та їх характеристика.
- Вибухонебезпечні зони та їх характеристика.
- Загальна характеристика газо- пароповітряного вибухонебезпечного середовища.
- Загальна характеристика газо- пилоповітряного вибухонебезпечного середовища.
- Протипожежні перешкоди, як спосіб попередження розвитку пожежі.
- Вуглекислотні вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
- Повітряно-пінні вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
- Порошкові вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
- Водні вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
- Аерозольні вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
- Пожежний інвентар: призначення, характеристика.
- Пожежний інструмент: призначення, характеристика.
- Основні елементи автоматичної системи пожежної сигналізації та їх характеристика.
- Установки водяного пожежогасіння та їх характеристика.
- Установки пінного пожежогасіння та їх характеристика.
- Установки газового пожежогасіння та їх характеристика.
- Установки порошкового пожежогасіння та їх характеристика.
- Системи протидимного захисту та їх характеристика.
- Системи оповіщення людей про пожежу і керування евакуацією та їх характеристика.
- Системи пожежного спостереження та їх характеристика.

28. Природні і штучні водойми: їх використання, підтримання у постійній готовності.
29. Зовнішні мережі протипожежних трубопроводів: призначення, розташування пожежних гідрантів.
30. Внутрішні мережі протипожежних трубопроводів: призначення, розміщення пожежних кранів.
31. Основні засади державної політики, щодо захисту національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.
32. Єдина державна система цивільного захисту України: керівництво діяльністю, склад системи.
33. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту України, сили цивільного захисту єдиної державної системи.
34. Постійно діюча функціональна підсистема та її ланки: органи управління та координаційні органи.
35. Постійно діюча територіальна підсистема та її ланки: органи управління та координаційні органи.
36. Надзвичайні ситуації, алгоритм класифікації надзвичайних ситуацій.
37. Моніторинг та прогнозування надзвичайних ситуацій: сутність і призначення, основні складові системи моніторингу.
38. Галузевий моніторинг довкілля та його основні показники.
39. Територіальний моніторинг надзвичайних ситуацій.
40. Начальник цивільного захисту об'єкта та його діяльність.
41. Орган управління цивільного захисту об'єкта та його функції.
42. Служби цивільного захисту об'єкта та їх призначення.
43. Превентивне планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій.
44. Оперативне (аварійне) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій.
45. Програмно-цільовий підхід при плануванні робіт з попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
46. План цивільного захисту об'єкта, мета та загальна характеристика.
47. План реагування на надзвичайну ситуацію об'єкта, мета та загальна характеристика.
48. План цивільного захисту на особливий період об'єкта, мета та загальна характеристика.
49. План локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій об'єкта, мета та загальна характеристика.
50. План підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу цивільного захисту об'єкта, мета та загальна характеристика.
51. Зони руйнацій у осередку ядерної поразки.
52. Зони пожеж у осередку ядерної поразки.
53. Забрудненість місцевості радіоактивними речовинами, слід радіоактивної хмари.
54. Характеристика зон радіаційного забруднення при аваріях на радіаційно-небезпечних об'єктах.
55. Зони хімічного зараження в процесі розвитку аварії на хімічно-небезпечному об'єкті.
56. Характеристика зон біологічного зараження.
57. Характеристика осередків біологічного ураження.
58. Запобігання поширенню інфекційних захворювань з осередку біологічного ураження.

59. Масштаб і характер, швидкості та напрями поширення техногенних пожеж.
60. Фази розвитку техногенних пожеж.
61. Принципи радіаційної безпеки та протирадіаційного захисту різних видів діяльності людини.
62. Категорювання осіб, що зазнали опромінювання, особливості опромінення різних категорій осіб.
63. Невідкладні заходи захисту в умовах ранньої фази радіаційної аварії.
64. Довгострокові заходи у період ранньої і пізньої фази радіаційної аварії.
65. Організаційні превентивні заходи щодо зниження масштабів хімічного впливу на об'єкти і території.
66. Інженерно-технічні превентивні заходи щодо зниження масштабів хімічного впливу на об'єкти і території.
67. Захист працівників та службовців підприємств, який дозволяє зменшити наслідки від надзвичайної ситуації.
68. Землетруси та їх головні характеристики.
69. Стихійні лиха, які викликають землетруси, їх характеристика.
70. Ступені руйнування при виникненні небезпечних геологічних процесів і явищ.
71. Початкова фаза гідродинамічної аварії, головний вражаючий чинник.
72. Хвиля прориву греблі та швидкість її поширення, наслідки прориву греблі.
73. Причини руйнування гідротехнічних споруд.
74. Рятувальні роботи при виникненні геологічних процесів і явищ.
75. Невідкладні роботи при виникненні геологічних процесів і явищ.
76. Заходи безпеки у разі прориву штучної греблі, прориву греблі природного водосховища.
77. Заходи запобігання можливих раптових проривів на греблях водосховищ.
78. Рекомендації щодо дій населення в умовах загрози руйнування греблі водосховищ.

7. Політика курсу.

«Цивільний захист».

Сучасні глобалізаційні процеси характеризуються суттєвими ознаками транзитивності, які здійснюють відповідний вплив на окремі держави й регіони світу. Посилення негативних проявів (військові конфлікти, екологічні виклики, фінансові ризики, пандемії тощо) спонукали до підвищення рівня соціальної напруги, що засвідчує суттєвість впливу й високий рівень залежності окремих світових систем. Суттєвість впливу глобалізаційних процесів доводить постійна потреба адаптуватися до змін, які відбуваються у політичному, економічному, соціальному, екологічному просторі.

Актуальність тематики, що висвітлюється у навчальному курсі, обумовлює важливість дослідження напрямів гарантування безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві, упередження злочинів й проявів тінізації, визначення можливостей щодо адаптації до глобалізаційних змін й нейтралізації загроз. Розуміння процесів та явищ здобувач опанує під час лекційних й практичних занять, консультацій з навчальної дисципліни.

Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, поза аудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом за тематикою навчального курсу. Пізнавальна діяльність здобувачів у процесі виконання самостійної роботи характеризується високим

рівнем самостійності та сприяє залученню здобувачів до творчої активності. Основною метою проведення поглиблених досліджень є формування практичних навичок, вміння аналізувати процеси та явища, обґрунтовувати можливі рішення, робити висновки та узагальнювати практичні напрями нейтралізації загроз на різних рівнях (від глобального до локального). Самостійна робота передбачає поетапне засвоєння нового матеріалу, повторення та закріплення, його застосування на практиці. Ефективність самостійної роботи залежить від її організації, змісту, взаємозв'язку та характеру завдань.

«Цивільний захист» – нормативна дисципліна, яка вивчається з метою формування у майбутніх спеціалістів необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь з правових і організаційних питань цивільного захисту; з питань гігієни моніторингу небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації; а також структурно-функціональної моделі протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах АПК; прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження; оцінки інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій; активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності захисту здоров'я та життя працівників від надзвичайних ситуацій по відношенню до результатів виробничої діяльності. При вивченні дисципліни використовуються можливості виконання тестових завдань, індивідуальних завдань самопідготовки, творчих робіт, підготовки наукових публікацій, формування доповідей, участі у міжнародних та державних наукових конференціях, щорічних круглих столів з питань актуальних проблем безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві.

Здобувач повинен працювати системно, використовувати аналітичні здібності, вміти працювати з великим масивом інформації, перевіряти достовірність вхідної інформації, проводити дослідження, узагальнювати результати, доводити дієвість власних висновків, обґрунтовувати практичну значимість й можливості використання у практичній діяльності на різних рівнях управління з метою нейтралізації загроз різного характеру та гарантування безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві.

8. Інформаційні джерела.

«Цивільний захист».

1. Охорона праці в галузі та цивільний захист [Електронний ресурс] : навчальний посібник / В. М. Курепін, К. М. Горбунова, В. М. Курепін [та ін.]. Миколаїв : МНАУ, 2020. 266 с.

2. Цивільний захист [Електронний ресурс] : курс лекцій / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 92 с.

3. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / Львів, 2019.- 384 с.

4. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2018.– 158 с.

5. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2018, -250с.

6. Курепін В. М. Особливості формування матеріального резерву та умови використання резервного фонду громади в умовах воєнного стану // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., Миколаїв-с.Коблеве, 9 червня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 82-84.

7. Курепін В. М. Основні завдання об'єднаної територіальної громади щодо побудови системи цивільного захисту // Розвиток територіальних громад: правові, економічні

та соціальні аспекти : матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., Миколаїв-с.Коблеве, 9 червня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 179-181.

8. Буга Р. Р. Реформування місцевого самоврядування з питань захисту населення і територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій, як гарантована безпека людини // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Миколаїв, 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 14-17.

9. Іваненко В.С., Курепін В. М. Місцеві органи влади в умовах воєнного стану: повноваження та співпраця військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування // Правові засади організації та здійснення публічної влади : V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 17 червня 2022 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 148-150.

10. Цивільний захист [Електронний ресурс] : метод. реком. щодо виконання завдань дистанційного навчання під час карантину для студентів денної форми навчання МНАУ з дисципліни "Цивільний захист" освітнього ступеню:"Магістр" / уклад. В. М. Курепін. - Електрон. текст. дані. - Миколаїв : МНАУ, 2020. - 44 с.

11. Курепін В. М. Зупинимо пандемію: безпека і здоров'я на роботі можуть врятувати життя [Електронний ресурс] / В. М. Курепін : план конспект проведення занять з студентами МНАУ до Всесвітнього дня охорони праці / уклад. В.М. Курепін. - Електрон. текст. дані. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 8 с.

12. Курепін В. М. Історичні аспекти розвитку системи захисту населення та території від надзвичайних ситуацій // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості: матеріали доповідей за результатами проведеного спільного «круглого столу» обліково-фінансовий факультет, інженерно-енергетичний факультет, м. Миколаїв, 9 грудня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 48-52.

13. Русавська В. І., Курепін В. М. Основні напрями державного регулювання ризиками та безпекою: загальні положення, поняття та визначення // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості: матеріали доповідей за результатами проведеного спільного «круглого столу» обліково-фінансовий факультет, інженерно-енергетичний факультет, м. Миколаїв, 9 грудня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 53-55.

14. Іваненко В. С., Курепін В. М. Захист водних ресурсів та джерел водопостачання // Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей з щорічного тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 22 березня 2022 року. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 9-13.

15. Курепін В. М. Війна в Україні: як можна підтримати тривожних людей // Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей з щорічного тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 22 березня 2022 року. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 21-22.

16. Курепін В.М. Управління професійними ризиками на вітчизняних підприємствах // Охорона праці: освіта і практика : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків, м. Львів, 12 травня 2022 р. – Львів : ЛДУ БЖД, 2022. – С. 28 – 30.

17. Курепін В.М. Профілактика вірусних хвороб птахів при технології ведення промислового птахівництва // Інноваційно-інвестиційний розвиток аграрної сфери – запорука продовольчої безпеки країни : матеріали міжнародної науково-практичної кон-

ференції Міжнародного форуму, м. Миколаїв, 26 травня 2022 р. – Миколаїв : МНАУ, 2022. – С. 48 – 52.

18. Курепін В.М. Актуальні питання реалізації державної політики у сфері цивільного захисту // Актуальні проблеми управління та адміністрування: теоретичні і практичні аспекти : матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти, м. Кам'янець-Подільський, 6 травня 2022 р. – Кам'янець-Подільський : Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2022. – С. 48 – 52.

19. Мазур В. Є. Загальні поняття про хімічні небезпечні та шкідливі виробничі фактори // Глобальні тенденції сучасного світу: соціально-економічні та інформаційно-психологічні аспекти розвитку суспільства : матеріали тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 18 листопада 2021 року Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 31-34.

20. Цивільний захист [Електронний ресурс] : метод. реком. щодо виконання завдань дистанційного навчання під час карантину для студентів денної форми навчання МНАУ з дисципліни "Цивільний захист" освітнього ступеню:"Магістр" / уклад. В. М. Курепін. - Електрон. текст. дані. - Миколаїв : МНАУ, 2020. - 44 с.

21. Цивільний захист [Електронний ресурс] : курс лекцій / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 92 с.

22. Курепін В. М. Управління силами цивільного захисту в умовах реформування територіальної організації публічної влади в Україні // Правові засади організації та здійснення публічної влади : V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 17 червня 2022 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 219-221.

23. Курепін В. М. Готовність до надзвичайних ситуацій та умов воєнного стану // Вирішення сучасних проблем технологій та техніки в сільськогосподарському виробництві : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції № 18, м. Ніжин, 24-25 листопада 2022 р. Ніжин, 2022. С. 93-96.

24. Курепін В. М., Лотарєва Д. В. Забезпечення техногенної безпеки на підприємствах України // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 26-29.

25. Курепін В. М. Формування у громадян компетентностей з питань цивільної безпеки // Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти : матеріали VIII-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Біла Церква, 15 грудня 2022 р. / за заг. ред. В.С. Кулішова, І.В. Кучерак. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. С. 102-107.

26. Курепін В. М., Лазіс М. Водні питання України в умовах воєнного стану // Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей здобувачів вищої освіти та інших учасників освітнього процесу за результатами проведеного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 22 березня 2023 року. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 34-36.

27. Іваненко В. С., Курепін В. М. Солоня вода у водогінних мережах міста – вихід з ситуації чи екологічна проблема // Екологічна і техногенна безпека. Охорона водного і повітряного басейнів. Утилізація відходів : матеріали міжнар. наук.-техн. конф., Харків, 19–20 квіт. 2023 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Харків : ХНУМГ ім. О. М.

Бекетова, 2023. С. 32-36.

28. Кудряшова А. Б., Курепін В. М. Водні екосистеми: пряма та непряма шкода біорізноманіттю від інцидентів, пов'язаних з війною // Екологічна і техногенна безпека. Охорона водного і повітряного басейнів. Утилізація відходів : матеріали міжнар. наук.-техн. конф., Харків, 19–20 квіт. 2023 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. С. 44-48.

29. Курепін В. М. Смертельні сюрпризи війни: як мінування території України може спричинити нещасні випадки // Збереження планети - глобальні виклики, загрози, можливості на засадах результативного партнерства : тези доповідей тематичного круглого столу з питань екологічної безпеки до Всесвітнього Дня Землі - EarthDay, м. Миколаїв, 20 квітня 2023 року / Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 10-13.

30. Курепін В.М., Пряслова Н. Чорнобильська катастрофа: факти, події, правда // Збереження планети - глобальні виклики, загрози, можливості на засадах результативного партнерства : тези доповідей тематичного круглого столу з питань екологічної безпеки до Всесвітнього Дня Землі - EarthDay, м. Миколаїв, 20 квітня 2023 року / Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 17-20.

31. Курепін В. М. Об'єкти енергетики під час війни в Україні: як забезпечити безпечні умови праці // Охорона праці: освіта і практика. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці : зб. наук. праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. 11 травня 2023 р. Львів : ЛДУ БЖД, 2023. С. 83-85.

32. Курепін В. М. Безпека підприємства і управління ризиками // Економічні перспективи підприємництва у воєнні часи та опісля : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 22 травня 2023 року). – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 213-218.

33. Піндера М. Екологічна безпека територій у зоні бойових дій // Молодь, наука, бізнес : матеріали Всеукр. інтер.-конф. здоб.вищ.освіти і мол.учених, 5-6 жовтня 2022 р., м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 81-83.

34. Іваненко В. С. Потенційні проблеми систем водопостачання міста Миколаєва під час бойових дій // Наукова молодь-2022 : збірник матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, м. Київ, 15 листопада 2022 р. Київ : КОМПРИНТ, 2022. С. 177-183.

35. Піндера М. В. Захист населення і територій під час надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру громад // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 40-43.

36. Пранович К. О. Охорона земель, інженерно-технічні заходи цивільного захисту та благоустрій територій об'єднаних громад // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 43-46.

37. Лотарєва Д. Проблеми питної води в Україні: шляхи її вирішення // Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей здобувачів вищої освіти та інших учасників

освітнього процесу за результатами проведеного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 22 березня 2023 року. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 15-17.

38. Іваненко В. С. Захисні споруди: реальний захист населення // Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт): поствоєнна розбудова : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, квітень 2023 року. Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2023. С. 341-346.

39. Дідняк А. В. Укритися, неможливо ризикувати: яким у Миколаєві був захист населення під час обстрілів ракетами / наук. керівн. В. М. Курепін // Сталий розвиток міст : матеріали XVI Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції : в 4-х ч. / Ч. 2., 21-22 квітня 2023 року. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. С. 598-602.

9. Інтеграція здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта.

Інклюзивна освіта є системою освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права кожного на освіту, права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання особистості з особливими освітніми потребами. Інклюзивний підхід – створення таких умов, за яких усі учасники освітнього процесу мають однаковий доступ до освіти, у тому числі здобувачі з особливими освітніми потребами. Одним із головних завдань інклюзії є відгук на широкий спектр освітніх потреб в освітньому середовищі та поза його межами. В основу інклюзивної освіти покладено ідеологію, яка виключає будь-яку дискримінацію, забезпечує однакове ставлення до усіх людей, створює спеціальні умови для осіб з особливими потребами.

Основний принцип інклюзивної освіти полягає у тому, що: усі здобувачі навчаються разом в усіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними; визнаються і враховуються різноманітні потреби здобувачів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання; забезпечується якість освіти для усіх здобувачів вищої освіти через розробку відповідних навчальних планів, прийняття організаційних заходів, розробку стратегії викладання, використання відповідних інформаційно-комунікаційних ресурсів.

Особи з особливими освітніми потребами отримують додаткову допомогу, яка може знадобитися їм з метою забезпечення успішності освітнього процесу та отримання програмних результатів навчання.

Гарантується солідарність, співучасть, взаємоповага, розуміння між усіма учасниками освітнього процесу незалежно від їхніх особливих потреб. Можливості інклюзивної освіти можуть бути реалізовані кожним учасником освітнього процесу.

10. Доступ до матеріалів. «Цивільний захист».

Матеріали з навчальної дисципліни узагальнено у освітній платформі Moodle за посиланням - <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=166>.

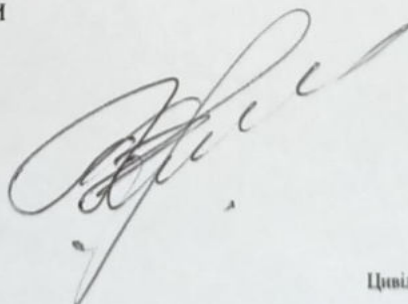
Результати тематичних «круглих столів» з актуальних питань безпеки життєдіяльності людини в сучасних умовах узагальнюються у Moodle за посиланням - <https://moodle.mnau.edu.ua/mod/folder/view.php?id=29967>.

Бібліотека Миколаївського національного аграрного університету за посиланням - <https://lib.mnau.edu.ua/>.

Репозитарій Миколаївського національного аграрного університету за посиланням - <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/>.

Офіційні сайти для збору та обробки інформації (інтернет джерела).

Силабус з навчальної дисципліни
розроблено:
кандидат економічних наук,
доцент кафедри методики
професійного навчання

Вячеслав КУРЕПІН

Цивільний захист: доцент Вячеслав КУРЕПІН

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра методики професійного навчання

ПОГОДЖЕНО

Декан факультету ТВППТСБ

«23»

Михайло ГИЛЬ

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Дмитро БАБЕНКО

«23»

06

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Цивільний захист»

шифр за ОПП ОК 2.

для здобувачів вищої освіти денної форми навчання (1 курс)
на 2023-2024 навчальний рік

Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти «Інформаційно-вимірювальні технології»

затверджена вченою радою Миколаївського національного аграрного
університету 28.02.2023 р. (протокол № 7)

Галузь знань 17 «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації»

Спеціальність 175 «Інформаційно-вимірювальні технології»

Кваліфікація: магістр з інформаційно-вимірювальних технологій

Кафедра методики професійного навчання

Курс	-	1
Семестр	-	2
Всього годин	-	120 год./4,0 кредити
з них:	-	
лекцій	-	22/0,81 кредити
практичних	-	22/0,81 кредити
самостійна робота	-	76/2,38 кредити
Екзамен	-	2 семестр
Мова викладання	-	українська

Миколаїв
2023 рік

Цивільний захист доцент Вячеслав КУРЕПІН

ПЕРЕДМОВА

Програма відповідає вимогам освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти «Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка» зі спеціальності 175 «Інформаційно-вимірювальні технології», яка затверджена вченою радою Миколаївського національного аграрного університету 28 лютого 2023 року (протокол № 7), чинної згідно наказу по університету №38-О від 03.03.2023р.

Розроблено:
кандидат економ. наук, доцент

Вячеслав КУРЕПІН

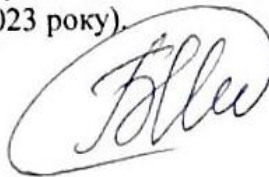
Розглянуто: на засіданні кафедри методики професійного навчання
Миколаївського національного аграрного університету
(протокол № 11 від 29 травня 2023 року).

Завідувач кафедри методики
професійного навчання
канд. пед. наук, доцент

Каріне ГОРБУНОВА

Схвалено:
науково-методичною комісією інженерно-енергетичного факультету
Миколаївського національного аграрного університету
(протокол № 12 від «12» червня 2023 року).
Голова науково-методичної комісії
доктор. пед. наук, професор

Ілона БАЦУРОВСЬКА

Відповідальна за дотримання вимог нормативних
документів щодо розробки робочих програм
навчальних дисциплін (практичної підготовки),
навчально-методичних комплексів та силабусів,
доктор економічних наук, професор

Наталя СІРЕНКО

1. Анотація

Для забезпечення високого рівня якості освіти методика викладання повинна бути направлена не лише на дослідження теоретико-методичних аспектів, а і на готовність молодого фахівця до реалізації знань на практиці. Вагому роль у підготовці молодих фахівців відіграють заклади вищої освіти. Під час навчання молодий фахівець повинен отримати не лише знання, вміння й компетенції, а і практичний досвід. Підходи до навчання й отримання вищої освіти не повинні бути обмежені знаходженням здобувачів вищої освіти в аудиторії. Як відомо, найкраще вчиться людина, якщо її роль активна, коли може бути проявлена ініціатива у вирішенні поставленого завдання, коли розкриваються особистісні якості людини. Особливо актуальним є питання у контексті інтеграції вищої освіти до Європейського освітнього простору, її адаптації до високого рівня конкуренції із європейськими закладами вищої освіти, у тому числі у контексті формування кваліфікованих кадрів для ринку праці. З огляду на суттєвий вплив глобалізаційних трансформацій (соціальна глобалізація), у тому числі у освітньому просторі, експерти Всесвітнього економічного форуму у Давосі сформували ключові навички, якими повинні володіти молоді фахівці з метою успішного працевлаштування, адаптації до умов ринку праці й кар'єрного зростання: комплексне розв'язання проблем; критичне мислення; креативність; взаємодія з людьми; вміння керувати людьми; емоційний інтелект, вміння формувати власну точку зору та приймати рішення; орієнтація на клієнта; вміння вести переговори; гнучкість розуму.

Актуальність формування зазначених навичок пов'язана із тим, що сучасні роботодавці дедалі частіше шукають не просто виконавців, а людей, які готові мислити поза шаблонами. Працівник майбутнього повинен бачити «крізь час» й втілювати у життя ідеї, які до нього ніхто не пропонував. Технологічна грамотність й емоційний інтелект повинні бути доповнені розумінням емоції, намірами й мотивацією людей, вмінням скерувати їх у належне русло. В основу навичок увійшла когнітивна гнучкість або гнучкість розуму – вміння обмірковувати декілька речей одночасно. Саме тому підготовка молодого фахівця у закладах освіти повинна бути налаштована на навчання спілкуванню з людьми, вмінню керувати, розуміти й домовлятися, здатності приймати рішення, генерувати й сприймати креативні ідеї. Майбутнє – це період, коли головною цінністю стає мозок, емоції й розвиток. Сучасність вимагає від фахівця з вищою освітою вчитися і далі на робочому місці, темпи зміни життя в усіх напрямках набирають обертів, і для того щоб встигнути за ним, необхідно постійно адаптуватися.

Отже, якщо молодь має знання і компетенції, які формують її світогляд, власну думку, можливість реалізовувати та експериментувати на практиці, це дасть йому можливість у майбутньому легко змінювати себе залежно від умов середовища у якому він буде знаходитися. Для цього у молоді необхідно розвивати творчий потенціал, можливість мислити, обґрунтовувати поставлені завдання та вирішувати їх. Підвищення вимог до молодого фахівця обумовлена потребами ринку праці, особливо у галузях безпеки, які потребують розробки й впровадження нових інноваційних рішень.

За таких умов важливого значення набуває підготовка висококваліфікованих фахівців, які б могли не тільки чітко визначити призначення і завдання цивільного захисту в Україні, а і кваліфіковано вирішувати питання економічних наслідків незадовільного стану цивільного захисту, попередження виникнення надзвичайних

ситуацій, захисту життя людей, матеріальних ресурсів. Саме такі питання розглядаються при вивченні дисципліни «Цивільний захист» і тому в умовах сьогодення вона є достатньо актуальною.

Навчальна дисципліна «Цивільний захист» дозволяє розвивати логічне мислення та спонукає до саморозвитку з огляду на динамічність зміни процесів та явищ в усіх галузях та сферах національної безпеки.

Опанування сутності навчальної дисципліни дозволяє сформувати визначену систему компетентностей та досягти програмних результатів навчання.

Ключові слова: навколишнє середовище, проблеми сучасності, антропогенний вплив, безпека, суспільство, загрози, соціальна напруженість, небажані наслідки, цивільний захист.

Annotation

To ensure a high level of quality of education, teaching methods should be aimed not only at the study of theoretical and methodological aspects, but also at the readiness of young professionals to implement knowledge in practice. Higher education institutions play an important role in training young professionals. During training, a young specialist must gain not only knowledge, skills and competencies, but also practical experience. Approaches to learning and obtaining higher education should not be limited to finding higher education students in the classroom. It is known that a person learns best if his role is active, when initiative can be shown in solving the task, when a person's personal qualities are revealed. The issue is especially relevant in the context of the integration of higher education into the European educational space, its adaptation to a high level of competition with European higher education institutions, including in the context of the formation of qualified personnel for the labor market. Given the significant impact of globalization transformations (social globalization), including in the educational space, the experts of the World Economic Forum in Davos have formed the key skills that young professionals must possess in order to successfully find employment, adapt to labor market conditions and career growth: comprehensive problem solving; critical thinking; creativity; interaction with people; ability to manage people; emotional intelligence, the ability to form their own point of view and make decisions; customer orientation; ability to negotiate; flexibility of mind.

The relevance of the formation of these skills is due to the fact that modern employers are increasingly looking for not just performers, but people who are willing to think outside the box. The worker of the future must see "through time" and implement ideas that no one has proposed to him. Technological literacy and emotional intelligence must be complemented by an understanding of emotions, intentions and motivations of people, the ability to direct them in the right direction. The skills are based on cognitive flexibility or flexibility of mind - the ability to think about several things at once. That is why the training of young professionals in educational institutions should be tuned to learn to communicate with people, the ability to manage, understand and negotiate, the ability to make decisions, generate and perceive creative ideas. The future is a period when the main values are the brain, emotions and development. Modernity requires a specialist with higher education to continue to study in the workplace, the pace of life change in all directions is gaining momentum, and in order to keep up with him, it is necessary to constantly adapt.

Thus, if young people have the knowledge and competencies that shape their worldview, their own opinion, the ability to implement and experiment in practice, it will give them the opportunity in the future to easily change themselves depending on the environment in which they will be. To do this, young people need to develop creative potential, the ability to think, justify the tasks and solve them. The increase in the

requirements for the young specialist is due to the needs of the labor market, especially in the areas of security, which require the development and implementation of new innovative solutions.

Under such conditions, it is important to train highly qualified specialists who could not only clearly define the purpose and tasks of civil protection in Ukraine, but also competently address the economic consequences of unsatisfactory civil protection, emergency prevention, protection of human life and material resources. Such issues are considered in the study of the discipline "Civil Defense" and therefore in today's conditions it is quite relevant.

The discipline "Civil Defense" allows you to develop logical thinking and encourages self-development given the dynamic change of processes and phenomena in all areas and spheres of national security.

Mastering the essence of the discipline allows you to form a certain system of competencies and achieve program learning outcomes.

Keywords: environment, modern problems, anthropogenic impact, security, society, threats, social tensions, undesirable consequences, civil protection.

2. Опис навчальної дисципліни «Цивільний захист»

Галузь знань	17 «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації»
Спеціальність	175 «Інформаційно-вимірювальні технології»
Освітній ступінь	Магістр
Семестр	II
Кількість кредитів ECTS	4,0
Кількість модулів	2
Загальна кількість годин	120 год.
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
лекції	22/0,79 кредити ЄКТС.
практичні заняття	22/0,79 кредити ЄКТС.
самостійна робота	76/2,42 кредити ЄКТС.
Форма підсумкового контролю	екзамен у 2 семестрі

Під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються інноваційні педагогічні технології навчання, які включають системний набір прийомів та засобів з організації освітньої діяльності, охоплюють процес навчання від мети до програмних результатів. У освітньому процесі використовується освітня платформа Moodle, яка дозволяє використовувати дистанційні підходи у опанування навчального матеріалу, технології Jitsi Meet, а також презентаційні матеріали. Робоча програма щорічно оновлюється з урахуванням пропозицій усіх груп стейкхолдерів. Якісні зміни до робочої програми включають наступні складові: у 2022 році порівняно із 2021 роком було розширено теоретичний матеріал щодо основ пожежної профілактики на виробничих об'єктах та дій при виникненні пожежі на підприємстві.

Сформовано матеріал щодо реформи законодавства з питань цивільного захисту; нових підходів до застереження ризиків; моніторингу небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації; оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, тощо.

У 2023 році внесені корективи у тему № 1. «Правові та організаційні основи цивільного захисту» щодо нормативно-правової бази з питань цивільного заисту під час дії воєнного стану. У темі № 2. «Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації» висвітлені питання моніторингу небезпек воєнного арактеру. У темі № 4. «Основні заходи пожежної профілактики, противибуховий і протипожежний захист галузевих об'єктів» внесені питання протидії пожежам під час активни бойових дій (обстріли, ракетно-бомбові атаки). У темі № 6. «Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження» додано навчальний матеріал про планування заходів захисту населення против радіоактивного, хімічного, біологічного зараження місцевості (будівництво укриттів для населення, загальні питання захисту тощо).

Інформація представлена у освітній платформі Moodle.

Підстава: результати опитування здобувачів вищої освіти, рекомендації роботодавців.

У процесі навчання всі учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності – сукупності етичних принципів та визначених правил провадження освітньої та наукової діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання та наукової діяльності, з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», «Про освіту», методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності, Кодексу академічної доброчесності у Миколаївському національному аграрному університеті та інших документів. Усі академічні тексти (освітні та наукові) здобувачів вищої освіти обов'язково перевіряються щодо їх відповідності принципам академічної доброчесності, у т. ч. за допомогою програми Unichack.

Дотримання вимог академічної доброчесності під час створення академічних текстів. Автором (співавтором) освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору є особа, яка зробила особистий інтелектуальний внесок до проведення дослідження, безпосередньо брала участь у його створенні та несе відповідальність за його зміст. Під час оприлюднення освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору мають бути зазначені всі його автори. Не допускається зазначати як автора освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору особу, яка не відповідає критеріям, визначеним абзацом першим цієї частини. Якщо у проведенні дослідження або створенні освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору брали участь інші особи, що не вказані як його автори, це має бути зазначено у творі із визначенням внеску кожної такої особи.

Освітній (освітньо-науковий, науковий) твір має містити достовірні відомості про використані методи, джерела даних, результати дослідження та отримані наукові (науково-технічні) результати. Якщо під час проведення дослідження та/або створення освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору були використані розробки, наукові (науково-технічні) результати, що належать іншим особам, це має бути зазначено в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі з посиланням на джерело їх оприлюднення. Використання загальновідомих фактів чи ідей не потребує окремого зазначення. Усі текстові запозичення, що використовуються в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі (окрім стандартних текстових кліше), мають бути позначені з посиланням на джерело запозичення. Текстові запозичення мають бути позначені у спосіб, який дозволяє чітко відокремити їх від власного тексту автора (авторів). У разі використання автором (авторами) власних, розробок,

наукових (науково-технічних) результатів, які були оприлюднені раніше, він (вони) мають зазначити це в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі.

Дотримання вимог академічної доброчесності для здобувачів освіти. Здобувачі освіти зобов'язані виконувати вступні, навчальні, контрольні, кваліфікаційні, конкурсні та інші види завдань самостійно. Самостійність у виконанні завдання означає, що воно має бути виконане: для індивідуальних завдань – особисто здобувачем, а для групових завдань – лише визначеною групою здобувачів, без втручання інших осіб, під керівництвом та контролем викладачів, що визначені як керівники, та затверджені відповідно до нормативної документації закладу вищої освіти з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей осіб з особливими освітніми потребами; якщо умови або характер завдання передбачають обмеження у можливих джерелах інформації – без використання недозволених джерел інформації. Здобувачі вищої освіти зобов'язані поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм. Дотримання вимог академічної доброчесності під час оцінювання. Оцінювання у сфері вищої освіти і науки відповідає вимогам об'єктивності, валідності та справедливості.

Оцінювання є об'єктивним, якщо воно ґрунтується на заздалегідь визначених критеріях. Оцінювання є валідним, якщо воно здійснюється відповідно до критеріїв, що визначаються законодавством України та суб'єктом внутрішнього забезпечення якості освіти. Оцінювання є справедливим, якщо воно проводиться за відсутності конфлікту інтересів, дискримінації та неправомірного впливу на оцінювача.

3. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Цивільний захист» є формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту, з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень новітніх технологій.

Об'єктом навчальної дисципліни є надзвичайні ситуації різного походження, планування заходів по їх відвертанню, попередженню і ліквідації і мінімізації наслідків від них. Об'єктами аналізу можуть бути новітні теорії, методи і технології з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків тощо. Ціль і завдання курсу - набуття здобувачами вищої освіти компетентностей адекватно діяти у надзвичайних ситуаціях у мирний і воєнний час; прогнозувати вірогідність настання надзвичайних ситуацій та їх масштаби; запобігати виникненню надзвичайних ситуацій; визначати засоби і способи захисту людей; організовувати і проводити рятувальні та інші невідкладні роботи на об'єктах господарювання, ліквідовувати наслідки надзвичайних ситуацій; організовувати заходи з підвищення стійкості роботи об'єктів господарювання; організовувати та управляти системою цивільного захисту на об'єктах господарювання, тощо.

Вимоги до основних знань та вмінь навичок дисципліни «Цивільний захист». Здобувач вищої освіти повинен знати: інструментарій моніторингу НС, побудови моделей (сценаріїв) їх розвитку та оцінки їх соціально-економічних наслідків; умови виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх

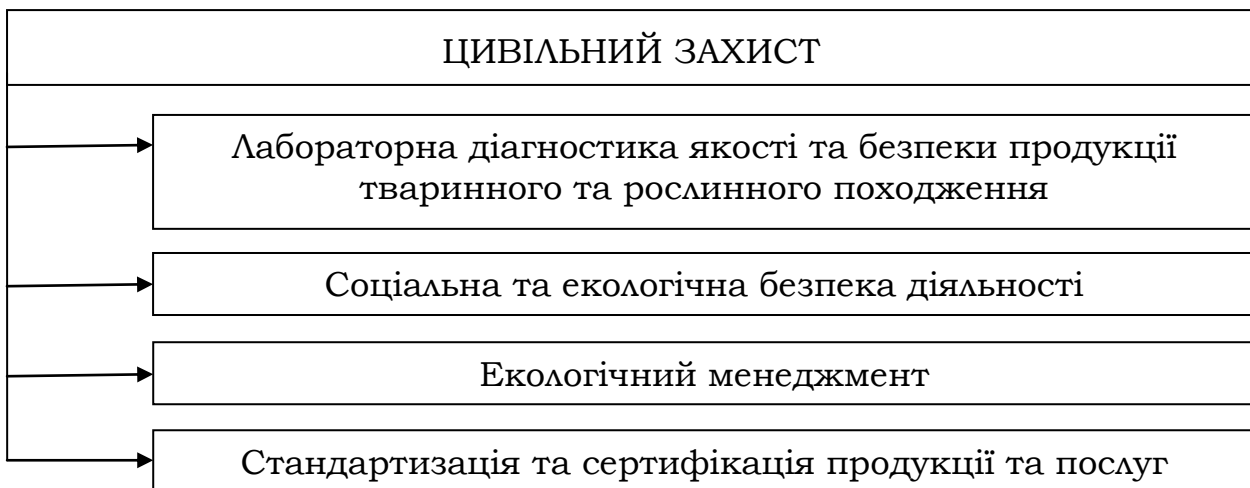
попередження на ОГ відповідно до своїх професійних обов'язків; методики з прогнозування та оцінки обстановки в зоні НС, розрахунку параметрів уражальних чинників джерел НС, що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків НС; новітні досягнення в теорії та практиці управління безпекою у НС; стан готовності підрозділів підприємства до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.

Здобувач вищої освіти повинен вміти: визначити коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ; приймати рішення з питань ЦЗ в межах своїх повноважень; проводити ідентифікацію, дослідження умов виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на ОГ відповідно до своїх професійних обов'язків; розробляти і впроваджувати превентивні та оперативні (аварійні) заходи цивільного захисту; забезпечувати якісне навчання працівників ОГ з питань ЦЗ, надання допомоги та консультацій працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у НС; оцінювати стан готовності підрозділів підприємства до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.

Таблиця № 1. Компетентності здобувачів вищої освіти

Компетентності	Змістовність
Загальні	K01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	K04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
	K05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	K06. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	K07. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	K08. Здатність працювати в міжнародному контексті.
	K10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
Фахові	K11. Здатність обирати та застосовувати придатні математичні методи, комп'ютерні технології, а також підходи до стандартизації та сертифікації для вирішення завдань в сфері метрології та інформаційновиміральної техніки.
	K21. Здатність враховувати вимоги до метрологічної діяльності в сфері технічного регулювання, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку.
Додаткові	K26. Здатність виконувати фахові дії з забезпечення екологічних основ природокористування
	K27. Здатність виконувати фахові дії з екологічної стандартизації і сертифікації

4. Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін

5. Передумови для вивчення дисципліни

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни полягають: в засвоєнні здобувачами вищої освіти новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування надзвичайних ситуацій, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення надзвичайних ситуацій, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків. Здобувачі вищої освіти повинні навчитися: визначати коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ; проводити ідентифікацію, дослідження умов виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на ОГ відповідно до своїх професійних обов'язків; обирати і застосовувати методики з прогнозування та оцінки обстановки в зоні НС, розрахунку параметрів уражальних чинників джерел НС, що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків НС; розуміти, розробляти і впроваджувати превентивні та оперативні (аварійні) заходи цивільного захисту; оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками. Методи навчання поділяються на три складові:

- за джерелом знань: виконання індивідуальних завдань, самостійна робота, практичні заняття.
- за характером навчально-пізнавальної діяльності: дискусії, тематичні «круглі столи», наукова діяльність;
- за дидактичними завданнями: методи організації навчально-пізнавальної діяльності, методи оцінки та перевірки результатів.

6. Програмні результати з дисципліни «Цивільний захист»

Таблиця № 2. Програмні результати навчання здобувачів вищої освіти

Заплановані результати навчальної дисципліни	Змістовність
Програмні результати навчання	ПР01. Знати і розуміти сучасні методи наукових досліджень, організації та планування експерименту, комп'ютеризованих методів дослідження та опрацювання результатів вимірювань.
	ПР02. Знати і розуміти основні поняття теорії вимірювань, застосовувати на практиці та при комп'ютерному моделюванні об'єктів та явищ.
	ПР03. Розуміти міждисциплінарні зв'язки та контексти спеціальності.
	ПР05. Вміти формулювати та вирішувати завдання у галузі метрології, що пов'язані з процедурами спостереження об'єктів, вимірювання, контролю, діагностування і прогнозування з урахуванням важливості соціальних обмежень (суспільство, здоров'я і безпека, охорона довкілля, економіка, промисловість тощо).
	ПР08. Володіти сучасними методами та методиками проектування і дослідження, а також аналізу отриманих результатів.
	ПР09. Мати навички організації і проведення технічних випробувань інженерних продуктів.
	ПР10. Аналізувати та оцінювати вплив інформаційновиміральної техніки та метрологічної діяльності на навколишнє середовище та безпеку життєдіяльності людини.
	ПР12. Вільно презентувати та обговорювати наукові результати державною мовою та англійською або однією з мов країн Європейського Союзу в усній та письмовій формах, а також вести наукову дискусію.
Додаткові програмні результати навчання	ПР15. Виконувати фахові дії з вимірювання фізикохімічного складу і властивостей речовин
	ПР16. Виконувати фахові дії з санітарної мікробіології
	ПР17. Виконувати фахові дії з забезпечення екологічних основ природокористування
	ПР18. Виконувати фахові дії з екологічної стандартизації і сертифікації

7. Структурно-логічна схема вивчення дисципліни «Цивільний захист»

Таблиця № 3. Змістовні модулі та їхнє наповнення

Модулі	Теми
Змістовий модуль 1. Основи формування цивільного захисту.	Тема № 1. Правові та організаційні основи цивільного захисту.
	Тема № 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації.

	Тема № 3. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах.
Змістовий модуль 2. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.	Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, протипожежний і протипожежний захист галузевих об'єктів.
	Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах.
	Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження.
	Тема № 7. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій.

8. Зміст навчальної дисципліни

Відповідно до навчального плану спеціальності 175 «Інформаційно-вимірковальні технології» навчальна дисципліна «Цивільний захист» вивчається здобувачами вищої освіти протягом 2 семестру (І курс освітнього ступеня «Магістр»).

Навчальна дисципліна «Цивільний захист» розрахована на 120 годин / 4,0 кредити ЕКТС (2 змістовні модулі), у тому числі теоретичний курс включає: 22 годин лекцій / 0,79 кредити ЕКТС, 22 годин практичних занять / 0,79 кредити ЕКТС, 76 годин самостійна робота / 2,42 кредити ЕКТС.

8.1. Загальний розподіл годин і кредитів

Таблиця № 4. Розподіл освітнього часу за видами занять та контрольні заходи

Змістовні модулі курсу			Теми	Розподіл навчального часу			Термін виконання, тиждень	Терміни контрольного заходу
Найменування	Обсяг, кредити	Сума балів		Лекції	Практ.	Самост.		
Змістовий модуль № 1. Основи формування цивільного захисту.	0,69	8,57	Тема № 1. Правові та організаційні основи цивільного захисту.	4	4	13	1-4 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,48	8,57	Тема № 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації.	2	2	10	5-6 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,48	8,57	Тема № 3. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах.	2	2	10	7-8 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
Змістовий модуль № 2. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.	0,69	8,57	Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, протипожежний і протипожежний захист галузевих об'єктів.	4	4	13	9-12 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,59	8,57	Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах.	4	4	10	13-17 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,59	8,57	Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження.	4	4	10	18-21 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,48	8,58	Тема № 7. Оцінка інже-	2	2	10	22-23	Екзамен

			нерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій.				тиждень	період заліково-екзаменаційної сесії
Всього	4,0	60	-	22	22	76	-	-

8.2. Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів

Таблиця № 5. Змістовні модулі та розподіл часу

Змістові модулі курсу			Теми	Розподіл навчального часу			Термін виконання, тиждень	Термін контрольного заходу
Найменування	Обсяг, кредит	Сума балів		Лекції	Практ.	Самост.		
Змістовний модуль 1. Основи формування цивільного захисту.	1,30	15,4-25,7	Тема №1. Правові та організаційні основи цивільного захисту.	8	8	33	1 – 8	8
			Тема № 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації.					
			Тема № 3. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах.					
Змістовий модуль 2. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.	1,70	20,6-34,3	Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, протипожежний і протипожежний захист галузевих об'єктів.	14	14	43	9 – 23	23
			Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах.					
			Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження.					
			Тема № 7. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій.					
Всього	1,5	36-60		22	22	76	x	x

8.3. Перелік та короткий зміст лекцій

Лекції традиційні з елементами дискусії, з використанням мультимедійного обладнання (22 годин).

Змістовий модуль № 1. (8 год.)

Основи формування цивільного захисту

Передбачає засвоєння студентами основних понять, принципів і причинно-наслідкових залежностей. Виявлення правових та організаційних основ цивільного захисту. Обґрунтування організації моніторингу небезпек, моделей протидії надзвичайним ситуаціям. Прийняття управлінських рішень.

Тема № 1. Правові та організаційні основи цивільного захисту (4 год.).

Нормативно-правове регулювання цивільного захисту, рівні нормативно-правового регулювання цивільного захисту їх характеристика, нормативно-правові акти з питань цивільного захисту: кодекс, закони, постанови Кабінету Міністрів України, накази, інше.

Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту України, Єдина державна система цивільного захисту (ЄДСЦЗ), їх органи управління, координаційні органи. Мета функціонування та завдання ЄДСЦЗ. Керівництво ЄДСЦЗ. Постійно діюча функціональна підсистема та її ланки. Постійно діюча територіальна підсистема та її ланки. Постійно діючими органами управління цивільного захисту. Склад сил цивільного захисту ЄДСЦЗ. Склад сил ЦЗ функціональних та територіальних підсистем. Режими функціонування ЄДСЦЗ: підстави для введення, порядок введення.

Тема № 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації (2 год.).

Надзвичайна ситуація, як порушення нормальних умов життєдіяльності населення, класифікація надзвичайних ситуацій, визначення рівнів надзвичайних ситуацій, причини виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального характеру, моніторинг та прогнозування надзвичайних ситуацій: сутність і призначення, основні складові.

Галузевий моніторинг докiлля: об'єкти моніторингу, суб'єкти системи моніторингу, здійснення екологічного контролю. Територіальний моніторинг надзвичайних ситуацій: заходи які здійснюють органи виконавчої влади України і місцевого самоврядування з метою запобігання надзвичайним ситуаціям, заходи щодо здійснення радіаційного та хімічного спостереження залежить від режимів функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, пости радіаційного та хімічного спостереження, розрахунково-аналітичні групи.

Тема № 3. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах (2 год.).

Об'єкт господарювання як основна ланка в системі цивільного захисту держави. Начальник цивільного захисту об'єкта: його підпорядкованість, відповідальність. Штаб з питань НС та ЦЗ: складу штабу, його комплектація. Начальник штабу, його відповідальність за організацію та функціонування сил і засобів цивільного захисту. Служби: їх функції, керівники.

Розробка планів заходів при загрозі або виникненні НС. Планування цивільного захисту об'єкта. Превентивне та оперативне (аварійне) планування, принципи планування. Повний цикл планування і керування ризиком. Програмно-цільовий підхід при плануванні. Ризик виникнення і розвитку НС. Сценарії розвитку НС. Типи превентивних стратегічних планів. План цивільного захисту об'єкта. План реагування на надзвичайну ситуацію. План цивільного захисту на особливий період. План локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. План підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу цивільного захисту об'єкта.

Змістовий модуль № 2. (14 год.)

Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти основних понять щодо заходів пожежної профілактики, противибухового і протипожежного захисту галузевих об'єктів; технічних засобів протипожежного захисту на підприємствах. Виявлення причинно-наслідкових залежностей вміння оцінювати інженерну обстановку та соціально-економічні наслідки надзвичайних ситуацій до виконання функціональних

обов'язків керівника, посадових осіб і фахівців підприємств з питань цивільного захисту. Прийняття управлінських рішень.

Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, противибуховий і протипожежний захист галузевих об'єктів (4 год.).

Пожежа, види пожеж та їх кратка характеристика, фізико-хімічні та пожежонебезпечні властивості речовин і матеріалів, небезпечність речовин і процесів, пожежна обстановка. Підходи досягнення чітких критеріїв до оцінки пожежовибухонебезпеки та їх характеристика. ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою». Категорії приміщень і будівель за вибухопожежною та пожежною небезпекою.

Пожежонебезпечні і вибухонебезпечні зони та їх характеристика. Класифікація вибухонебезпечних зон у відповідності з ДНАОП 0.00-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок». Вогнестійкість, її характеристика. Межа вогнестійкості, її визначення. ДБН В.1.1-7-2002 «Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва». Ступені вогнестійкості будівель та споруд. Загальні закономірності розвитку пожеж, фази розвитку пожеж. Масові пожежі.

Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах. (4 год.).

Початковий процес розвитку пожежі. Ліквідації невеликих осередків пожеж. Вогнегасники: призначення, розташування у приміщеннях, допущення вогнегасників до введення в експлуатацію. Види вогнегасників: вуглекислотні вогнегасники: призначення, використання, принцип дії, механізм гасіння; повітряно-пінні вогнегасники: призначення, використання, принцип дії, механізм гасіння; порошкові вогнегасники: призначення, використання, принцип дії, механізм гасіння, вогнегасний ефект порошкового гасіння, вимоги до використання, недоліки; водні вогнегасники: призначення, використання, принцип дії, механізм гасіння, вогнегасні властивості води; аерозольні вогнегасники: призначення, використання, принцип дії, механізм гасіння, вогнегасні речовини, що використовуються, недоліки; аерозольні балони: характеристика, вогнегасний склад, принцип дії, застосування.

Пожежний інвентар: призначення, склад, кратка характеристика пожежного інвентарю. Пожежний інструмент: призначення, склад, кратка характеристика пожежного інструменту.

Технічні засоби протипожежного захисту призначення. Системи пожежної сигналізації: призначення, основні елементи та їх призначення, принцип роботи. Установки пожежогасіння: призначення, загальна схема класифікації автоматичних установок пожежогасіння. Класифікація за видом вогнегасного засобу: установки водяного пожежогасіння: кратка характеристика, спринклерні та дренчерні установки їх призначення та принцип дії; установки пінного пожежогасіння: призначення, способи гасіння; установки газового пожежогасіння: призначення, принцип дії, засоби пожежогасіння; установки порошкового пожежогасіння: призначення, принцип дії, механізм гасіння; установки аерозольного пожежогасіння: призначення, принцип дії, засоби пожежогасіння. Системи протидимного захисту: призначення, що забезпечує, принцип дії. Системи оповіщення людей про пожежу і керування евакуацією: призначення, принцип дії, пріоритет пожежного оповіщення. Системи

пожежного спостереження: призначення, принцип дії. Засоби зв'язку: призначення, передача повідомлень.

Природні і штучні водойми: викорис-тання, кратка характеристика, вимоги до влаштування, під'їзди. Градирня: призначення. Мережі протипожежних трубопроводів: зовнішні мережі протипожежних трубопроводів: призначення, підземні та наземні пожежні гідранти, встановлення пожежних гідрантів на території підприємств; внутрішні мережі протипожежних трубопроводів: призначення, пожежні крани та їх розміщення.

Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження (4 год.).

Радіоактивне зараження місцевості: визначення, під час чого відбувається, осередок ядерного поразки та його зони, основні зони пожеж осередку ядерної поразки, джерела радіоактивного забруднення, радіоактивний слід та його характеристика, рівні радіації і доза випромінювання, зони забруднення, застосування іонізуючого випромінювання в мирних цілях, зони радіаційного забруднення при аваріях на радіаційно-небезпечних об'єктах та їх характеристика, зони можливого хімічного зараження.

Хімічне зараження місцевості: хімічно небезпечні об'єкти та їх характеристика, осередок хімічного зараження при аваріях на хімічно небезпечних об'єктах. Біологічне зараження місцевості: біологічні засоби як засоби масового зараження й ураження людей, тварин, рослин; зона біологічного зараження, осередок біологічного ураження; карантин, обсервація; біологічна зброя.

Заходи від радіаційного і хімічного впливу, принципи радіаційної безпеки та протирадіаційного захисту, норми радіаційної безпеки України та категорії осіб, що зазнають опромінювання, нормування радіаційної безпеки, що стосуються особливостей опромінювання різних категорій осіб, термінові і невідкладні, довгострокові заходи захисту в умовах ранньої фази радіаційної аварії, превентивні заходи щодо зниження масштабів хімічного впливу на об'єкти і території.

Тема № 7. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій (2 год.).

Геологічні процеси та явища: класифікація, землетруси та їх головні характеристики, зсуви, карсти та їх характеристика. Важливі проблеми, що виникають після виникнення небезпечних геологічних процесів і явищ. Ступені руйнування та їх характеристика.

Гідротехнічні споруди як об'єкти підвищеного ризику. Греблі: прорив греблі, хвиля прориву, висота хвилі прориву та швидкість. Основні наслідки прориву греблі. Затоплення: зона затоплення, параметри зони. Вторинні наслідки аварій гідротехнічних споруд.

Захист населення і території від надзвичайних ситуацій тех-ногенного та природного характеру, мета заходів. Рятувальні роботи. Угрупування сил і засобів ЦЗ, їх склад: перший, другий ешелон, резерв. Першочергові заходи з мінімізації небезпечних наслідків у разі загрози виникнення геологічних процесів і явищ. Заходи щодо ліквідування небезпеки прориву штучної греблі, природного водосховища. Заходи щодо запобігання можливих раптових проривів на греблях водосховищ: адміністративні, інженерно-технічні. Рекомендації щодо дій населення в умовах загрози руйнування греблі водосховищ.

План лекцій
Змістовий модуль № 1. (8 год.)
Основи формування цивільного захисту

План лекції № 1. Тема № 1. Правові та організаційні основи цивільного захисту (2 год.).

Питання № 1. Законодавчі та нормативно-правові акти з цивільного захисту України.

План лекції № 2. Тема № 1. Правові та організаційні основи цивільного захисту (2 год.).

Питання № 1. Керівництво та загальна структура єдиної державної системи цивільного захисту.

План лекції № 3. Тема № 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації (2 год.).

Питання № 1. Надзвичайні ситуації, причини виникнення та складові системи їх моніторингу.

Питання № 2. Галузевий моніторинг довкілля та його основні показники. Територіальний моніторинг за об'єктами (2 год.).

План лекції № 4. Тема № 3. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах (2 год.).

Питання № 1. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям.

Питання № 2. Загальні принципи планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій.

Змістовий модуль № 2. (14 год.)
Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

План лекції № 5. Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, противибуховий і протипожежний захист галузевих об'єктів (2 год.).

Питання № 1. Категоризація приміщень та споруд за вибухопожежною і пожежною небезпекою.

План лекції № 6. Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, противибуховий і протипожежний захист галузевих об'єктів (2 год.).

Питання № 1. Класифікація вибухо-пожежонебезпечних зон.

Питання № 2. Класифікація будівель та споруд за ступенем вогнестійкості, масштаб та характер поширення пожеж.

План лекції № 7. Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах (2 год.).

Питання № 1. Первинні засоби пожежогасіння.

Питання № 2. Засоби попередження пожежі.

План лекції № 8. Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах (2 год.).

Питання № 1. Протипожежне водопостачання.

План лекції № 9. Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження (2 год.).

Питання № 1. Зони радіоактивного, хімічного та біологічного зараження.

План лекції № 10. Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження (2 год.).

Питання № 1. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на об'єкти господарювання.

План лекції № 11. Тема № 7. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій (2 год.)

Питання № 1. Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ.

Питання № 2. Характеристика зон затоплень, які виникають під час руйнування гідротехнічних споруд.

Питання № 3. Заходи з мінімізації небезпечних наслідків у разі загрози виникнення геологічних процесів і явищ, затоплення.

8.4. Перелік та план практичних занять

Практичні завдання з курсу «Цивільний захист» виконуються здобувачами вищої освіти протягом семестру відповідно до програми, з метою закріплення теоретичних знань. Викладачем, який веде практичні заняття, здійснює поточний контроль виконання практичних завдань шляхом перевірки наявності виконаних завдань та індивідуальної співбесіди зі здобувачем вищої освіти за кожним завданням. Кожне завдання оцінюється окремо відповідно до встановлених критеріїв оцінки.

Виконання практичних завдань має творчий характер. Попередньо здобувач вищої освіти повинен вивчити відповідні теми за рекомендованою літературою, список якої наведено в кінці робочої програми.

З незрозумілих питань курсу здобувач вищої освіти може одержати консультацію викладача дисципліни у відповідні дні, за графіком, установленим кафедрою. Практичні завдання наведені у методичних рекомендаціях з вивчення дисципліни «Цивільний захист» та виконання індивідуальних контрольних завдань для здобувачів вищої освіти МНАУ освітнього ступеня «Магістр» та методичних рекомендаціях з виконання творчих робіт для здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету ступеня «Магістр» денної форм навчання з дисципліни «Цивільний захист».

Змістовий модуль № 1. (8 год.)

Основи формування цивільного захисту

План практичного навчання № 1, № 2. Тема № 1. Правові та організаційні основи цивільного захисту (4 год.).

1. Теоретична частина.

2. Захист індивідуальних завдань самопідготовки (доповіді, презентації, інше).

3. Виконання практичних завдань (Визначення основних принципів соціальної відповідальності з питань цивільного захисту, тестування).

План практичного навчання № 3. Тема № 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації (2 год.)

1. Теоретична частина.

2. Захист індивідуальних завдань самопідготовки (доповіді, презентації, інше).

3. Виконання практичних завдань (Визначення причин виникнення надзвичайних ситуацій, складових системи галузевого та територіального моніторингу, тестування).

План практичного навчання № 4. Тема № 3. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах (2 год.).

1. Теоретична частина.
2. Захист індивідуальних завдань самопідготовки (доповіді, презентації, інше).
3. Виконання практичних завдань (Побудова функціональної системи управління охороною праці для підприємства АПК, розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємств АПК, розробка план заходів з охорони праці, тестування).

Змістовий модуль № 2. (14 год.)

Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

План практичного навчання № 5, № 6. Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, противибуховий і протипожежний захист галузевих об'єктів (4 год.).

1. Теоретична частина.
2. Захист індивідуальних завдань самопідготовки (доповіді, презентації, інше).
3. Виконання практичних завдань (Визначення категорій приміщень та споруд за вибухопожежною і пожежною небезпекою, вибухо-пожежонебезпечних зон, будівель та споруд за ступенем вогнестійкості, тестування).

План практичного навчання № 7, № 8. Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах (4 год.).

1. Теоретична частина.
2. Захист індивідуальних завдань самопідготовки (доповіді, презентації, інше).
3. Виконання практичних завдань (Відпрацювання дій з первинними засобами пожежогасіння, засобами попередження пожежі; тестування).

План практичного навчання № 9, № 10. Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження (4 год.).

1. Теоретична частина.
2. Захист індивідуальних завдань самопідготовки (доповіді, презентації, інше).
3. Виконання практичних завдань (Визначення зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження; превентивних заходів щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на об'єкти господарювання; тестування).

План практичного навчання № 11. Тема № 7. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій (2 год.).

1. Теоретична частина.
2. Захист індивідуальних завдань самопідготовки (доповіді, презентації, інше).
3. Виконання практичних завдань (Аналіз зон затоплень, які виникають під час руйнування гідротехнічних споруд та зон небезпечних геологічних процесів і явищ; розробка інструкції про заходи пожежної безпеки; розробка заходів з мінімізації небезпечних наслідків у разі загрози виникнення геологічних процесів і явищ, затоплення; тестування).

Тестові завдання з навчальної дисципліни сформовано у Moodle.

8.5. Теми, форма контролю та перевірки завдань, які винесені на самостійне обов'язкове опрацювання

Теми, які виносяться для самостійного відпрацювання, здобувачі вищої освіти вивчають у вільний від занять час. У методичних рекомендаціях з вивчення дисципліни «Цивільний захист» та виконання індивідуальних контрольних завдань для здобувачів вищої освіти МНАУ освітнього ступеня «Магістр» та методичних рекомендаціях з виконання творчих робіт для здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету ступеня «Магістр» денної форм навчання з дисципліни «Цивільний захист» виділяються теми, які здобувач вищої освіти повинен виконати самостійно.

Вивчення навчальної дисципліни включає: лекційні заняття, практичні заняття, консультації з навчальної дисципліни, самостійну роботу здобувача. Використання освітньої платформи Moodle з метою опрацювання теоретичного матеріалу та додаткового матеріалу з навчальної дисципліни. Самостійна робота здобувача включає: опанування навчального матеріалу, проведення наукових досліджень, підготовку наукових публікацій, матеріалів до щорічних тематичних «круглих столів», міжнародних та всеукраїнських конференцій здобувачів вищої освіти, виконання індивідуальних завдань, підготовку есе тощо.

8.5.1. Перелік питань для самостійного опрацювання

Тема № 1. Правові та організаційні основи цивільного захисту.

1. Забезпечення фінансування єдиної державної системи цивільного захисту.
2. Забезпечення ЄДСЦЗ спостереження, гідрометеорологічного прогнозування та здійснення контролю за станом навколишнього природного середовища та небезпечних процесів, що можуть призвести до виникнення НС на потенційно небезпечних об'єктах, об'єктах підвищеної небезпеки і прилеглих до них територіях, а також на територіях, на яких існує загроза виникнення геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів у режимі повсякденного функціонування.
3. Здійснення ЄДСЦЗ оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про загрозу виникнення НС та інформування його про дії у можливій зоні НС у режимі підвищеної готовності.
4. Здійснення ЄДСЦЗ оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про виникнення НС та інформування його про дії в умовах такої ситуації у режимі надзвичайної ситуації.
5. Виконання завдань ЄДСЦЗ відповідно до Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» у режимі надзвичайного стану.
6. Забезпечення здійснення ЄДСЦЗ планування заходів цивільного захисту у режимі повсякденного функціонування.
7. Формування оперативних груп ЄДСЦЗ для виявлення причин погіршення обстановки та підготовки пропозицій щодо її нормалізації у режимі підвищеної готовності.
8. Призначення ЄДСЦЗ керівника робіт з ліквідації наслідків НС та утворення у разі потреби спеціальної комісії з ліквідації наслідків НС у режимі надзвичайної ситуації.
9. Здійснення ЄДСЦЗ цілодобового чергування пожежно-рятувальних підрозділів у режимі повсякденного функціонування.

10. Посилення ЄДСЦЗ спостереження та контролю за гідрометеорологічною обстановкою, ситуацією на потенційно небезпечних об'єктах, території об'єкта підвищеної небезпеки та/або за його межами, території, на якій існує загроза виникнення геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів, а також здійснення постійного прогнозування можливості виникнення НС та їх масштабів у режимі підвищеної готовності.

Тема № 2. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації

1. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій.
2. Організація роботи та завдання розрахунково-аналітичних груп.
3. Організація роботи та завдання постів радіаційного і хімічного спостереження.
4. Урядова інформаційно-аналітична система з питань надзвичайних ситуацій.
5. Загальні поняття про ідентифікацію потенційно небезпечних об'єктів.
6. Етапи процедури ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів.
7. Паспортизація потенційно небезпечних об'єктів.
8. Паспорт потенційно небезпечного об'єкта.
9. Об'єкт спостереження та основні завдання моніторингу надзвичайних ситуацій.
10. Порядок визначення коду та рівня надзвичайної ситуації.

Тема № 3. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям на підприємствах.

1. Традиційна модель протидії НС.
2. Компенсаційна модель протидії НС.
3. Комплексна (попереджувально-компенсаційна) модель протидії НС.
4. Загальні принципи превентивного та оперативного планування щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС.
5. Етапи розробка планів з попередження НС на об'єктах.
6. Вимоги до складу, змісту та форми плануючої документації.
7. Методика розроблення планів з попередження НС.
8. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ПНО та пом'якшення їхніх наслідків.
9. Вимоги до складання та змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій.
10. Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу об'єкта господарювання до дій у НС.

Тема № 4. Основні заходи пожежної профілактики, протипожежний захист галузових об'єктів.

1. Загальні поняття про оцінку пожежної обстановки.
2. Визначення виду, масштабу і характеру пожежі. Масштаб пожеж.
3. Розвиток і швидкість поширення пожеж.
4. Кратка характеристика оцінки пожежної обстановки. Оцінка пожежної обстановки під час міських пожеж.
5. Фізико-хімічні та пожежонебезпечні властивості речовин і матеріалів.
6. Шляхи забезпечення пожежної безпеки об'єкта.
7. Сутність та види горіння. Класи пожеж.
8. Основні принципи аналізу і класифікації об'єктів за їх вибухопожежонебезпекою.

9. Утворення горючого та вибухонебезпечного середовища.

10. Попередження утворення горючого середовища.

Тема № 5. Технічні засоби протипожежного захисту на підприємствах.

1. Класифікація пожеж та рекомендовані вогнегасні речовини.

2. Способи і засоби гасіння пожеж.

3. Вогнегасні речовини та їх фізико-хімічні властивості, які дозволяють створювати умови для припинення горіння.

4. Параметри пожежі та їх кратка характеристика.

5. Кратка характеристика господарсько-питного водопровіда.

6. Протипожежний водопровід та його кратка характеристика.

7. Загальна характеристика та поняття про пожежні гідранти.

8. Загальна характеристика та поняття про пожежні крани.

9. Вуглекислота як вогнегасна речовина, її фізико-хімічні властивості.

10. Кратка характеристика спринклерних установок.

Тема № 6. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження.

1. Наслідки аварій на радіаційно небезпечних об'єктах.

2. Наслідки аварій на хімічно-небезпечних об'єктах.

3. Наслідки біологічного зараження природних об'єктах.

4. Характеристика осередка ядерного ураження.

5. Характеристика осередка хімічного ураження.

6. Характеристика осередка бактеріологічного ураження.

7. Поняття про дозиметричний і хімічний контроль.

8. Загальні поняття про дегазацію.

9. Загальні поняття про дезактивацію.

10. Загальні поняття про дезінфекцію.

Тема № 7. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій.

1. Види шкали вимірювання інтенсивності землетрусів та їх характеристика.

2. Землетрус та його ознаки, основні характеристики землетрусів.

3. Методики прогнозування землетрусів.

4. Сейсмоактивні Зони України та їх характеристика.

5. Геологічна діяльність вітру і води.

6. Загальні поняття про схилі процеси й рельєф схилів.

7. Карст, умови його розвитку та значення для утворення рельєфу.

8. Геоморфологічні ризики і кризові еколого-геоморфологічні ситуації.

9. Заходи з мінімізації небезпечних наслідків, які запроваджуються завчасно та у разі загрози затоплення.

10. Загальна характеристика основних гідротехнічних споруд, руйнування яких призводить до гідродинамічних аварій.

Таблиця № 6. Форма перевірки та оцінювання завдань самостійної роботи

№	Модулі*	Кількість заходів	Оцінка в балах		Сума балів	
			min	max	min	max
1.	Самостійна і індивідуальна робота, публікації, есе, виступи на тематичних «круглих столах», підготовка наукових доповідей у тому числі:	4	4,5	7,5	18,0	30,0
	змістовний модуль перший	1	9,0	15,0	9,0	15,0
	змістовний модуль другий	1	9,0	15,0	9,0	15,0
	Разом за змістовними модулями*	x	x	x	18,0	30,0
Разом					18,0	30,0

Система оцінювання знань з дисципліни складається з поточного й підсумкового контролю. Поточний контроль знань здобувачів проводиться з використанням індивідуальних завдань, які виконує здобувач індивідуально. Підсумковий контроль знань проводиться за результатами вивченого матеріалу, отриманих балів. За навчальним планом передбачено диференційований залік з навчальної дисципліни. Передбачено підготовку тез доповідей, наукових публікацій, виступи на щорічних тематичних «круглих столах», міжнародних та всеукраїнських конференцій здобувачів вищої освіти. Здобувач повинен працювати системно, використовувати аналітичні здібності, вміти працювати з великим масивом інформації, перевіряти достовірність вхідної інформації, проводити дослідження, узагальнювати результати, доводити дієвість власних висновків, обґрунтовувати практичну значимість й можливості використання у практичній діяльності на різних рівнях управління з метою нейтралізації загроз різного характеру та впровадження резервів, оптимальних управлінських рішень.

8.5.2. Наукова робота здобувачів вищої освіти

Під час вивчення навчальної дисципліни «Цивільний захист» здобувачі вищої освіти мають можливість прийняти участь у неформальних освітніх заходах та підготувати наукові доповіді, есе щодо обраної тематики дослідження:

- щорічний тематичний «круглий стіл» до Всесвітнього Дня водних ресурсів (соціальні навички, екологічні знання, адаптація до глобальних змін);
- щорічний тематичний «круглий стіл» до Всесвітнього Дня Землі (соціальні аспекти, екологічні аспекти, економічні аспекти, особливості співпраці, прийняття рішень, відповідальність, результативне партнерство);
- студентська науково-теоретична конференція на базі університету;
- міжнародні та всеукраїнські конференції здобувачів вищої освіти.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає підготовку індивідуальних робіт у вигляді доповідей (презентацій) щодо досліджуваних питань.

Навчальна дисципліна передбачає проведення дискусійних лекцій та тематичних занять з урахуванням змістовного наповнення модулів.

За результатами наукової роботи та участі у тематичних «круглих столах», міжнародних та всеукраїнських конференціях здобувачів вищої освіти готуються збірки тез доповідей, які представлено у освітній платформі Moodle та в Інституційному репозитарії Миколаївського національного аграрного університету.

8.6. Питання до поточного та підсумкового контролю

1. Загальні відомості про пожежі.
2. Небезпеки для людини в умовах пожежі.
3. Види горіння та їх характеристика.
4. Класифікація пожеж в залежності від виду палаючих речовин і матеріалів.
5. Групи горючості матеріалів і речовин та їх характеристика.
6. Класифікаційна характеристика пожежної небезпеки об'єкта.
7. Ступені вогнестійкості будівель та споруд.
8. Пожежонебезпечні зони та їх характеристика.
9. Вибухонебезпечні зони та їх характеристика.
10. Загальна характеристика газо- пароповітряного вибухонебезпечного середовища.
11. Загальна характеристика газо- пилоповітряного вибухонебезпечного середовища.
12. Протипожежні перешкоди, як спосіб попередження розвитку пожежі.
13. Вуглекислотні вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
14. Повітряно-пінні вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
15. Порошкові вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
16. Водні вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
17. Аерозольні вогнегасники: призначення, принцип дії, механізм гасіння.
18. Пожежний інвентар: призначення, характеристика.
19. Пожежний інструмент: призначення, характеристика.
20. Основні елементи автоматичної системи пожежної сигналізації та їх характеристика.
21. Установки водяного пожежогасіння та їх характеристика.
22. Установки пінного пожежогасіння та їх характеристика.
23. Установки газового пожежогасіння та їх характеристика.
24. Установки порошкового пожежогасіння та їх характеристика.
25. Системи протидимного захисту та їх характеристика.
26. Системи оповіщення людей про пожежу і керування евакуацією та їх характеристика.
27. Системи пожежного спостереження та їх характеристика.
28. Природні і штучні водойми: їх використання, підтримання у постійній готовності.
29. Зовнішні мережі протипожежних трубопроводів: призначення, розташування пожежних гідрантів.
30. Внутрішні мережі протипожежних трубопроводів: призначення, розміщення пожежних кранів.
31. Основні засади державної політики, щодо захисту національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.
32. Єдина державна система цивільного захисту України: керівництво діяльністю, склад системи.
33. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту України, сили цивільного захисту єдиної державної системи.
34. Постійно діюча функціональна підсистема та її ланки: органи управління та координаційні органи.

35. Постійно діюча територіальна підсистема та її ланки: органи управління та координаційні органи.
36. Надзвичайні ситуації, алгоритм класифікації надзвичайних ситуацій.
37. Моніторинг та прогнозування надзвичайних ситуацій: сутність і призначення, основні складові системи моніторингу.
38. Галузевий моніторинг довкілля та його основні показники.
39. Територіальний моніторинг надзвичайних ситуацій.
40. Начальник цивільного захисту об'єкта та його діяльність.
41. Орган управління цивільного захисту об'єкта та його функції.
42. Служби цивільного захисту об'єкта та їх призначення.
43. Превентивне планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій.
44. Оперативне (аварійне) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій.
45. Програмно-цільовий підхід при плануванні робіт з попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
46. План цивільного захисту об'єкта, мета та загальна характеристика.
47. План реагування на надзвичайну ситуацію об'єкта, мета та загальна характеристика.
48. План цивільного захисту на особливий період об'єкта, мета та загальна характеристика.
49. План локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій об'єкта, мета та загальна характеристика.
50. План підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу цивільного захисту об'єкта, мета та загальна характеристика.
51. Зони руйнацій у осередку ядерної поразки.
52. Зони пожеж у осередку ядерної поразки.
53. Забрудненість місцевості радіоактивними речовинами, слід радіоактивної хмари.
54. Характеристика зон радіаційного забруднення при аваріях на радіаційно-небезпечних об'єктах.
55. Зони хімічного зараження в процесі розвитку аварії на хімічно-небезпечному об'єкті.
56. Характеристика зон біологічного зараження.
57. Характеристика осередків біологічного ураження.
58. Запобігання поширенню інфекційних захворювань з осередку біологічного ураження.
59. Масштаб і характер, швидкості та напрями поширення техногенних пожеж.
60. Фази розвитку техногенних пожеж.
61. Принципи радіаційної безпеки та протирадіаційного захисту різних видів діяльності людини.
62. Категорювання осіб, що зазнали опромінювання, особливості опромінення різних категорій осіб.
63. Невідкладні заходи захисту в умовах ранньої фази радіаційної аварії.
64. Довгострокові заходи у період ранньої і пізньої фази радіаційної аварії.
65. Організаційні превентивні заходи щодо зниження масштабів хімічного впливу на об'єкти і території.

66. Інженерно-технічні превентивні заходи щодо зниження масштабів хімічного впливу на об'єкти і території.

67. Захист працівників та службовців підприємств, які дозволяють зменшити наслідки від надзвичайної ситуації.

68. Землетруси та їх головні характеристики.

69. Стихійні лиха, які викликають землетруси, їх характеристика.

70. Ступені руйнування при виникненні небезпечних геологічних процесів і явищ.

71. Початкова фаза гідродинамічної аварії, головний вражаючий чинник.

72. Хвиля прориву греблі та швидкість її поширення, наслідки прориву греблі.

73. Причини руйнування гідротехнічних споруд.

74. Рятувальні роботи при виникненні геологічних процесів і явищ.

75. Невідкладні роботи при виникненні геологічних процесів і явищ.

76. Заходи безпеки у разі прориву штучної греблі, прориву греблі природного водосховища.

77. Заходи запобігання можливих раптових проривів на греблях водосховищ.

78. Рекомендації щодо дій населення в умовах загрози руйнування греблі водосховищ.

8.7 Рейтингова оцінка знань з дисципліни та схема поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Вміння оцінювати ситуацію є вагомою перевагою для будь-якого фахівця, особливої актуальності набуває питання у підготовці фахівців інженерного спрямування. Отримані знання й навички дозволяють здобувачеві оцінити ситуацію, виявити можливі причинно-наслідкові залежності та обґрунтувати напрями нейтралізації (упередження) загроз, визначити можливості впровадження внутрішніх резервів, залучення зовнішніх джерел, обґрунтувати оптимальні (дієві, ефективні, результативні) управлінські рішення. Здобувач має можливість навчитися працювати з інформаційною базою, збирати, обробляти та узагальнювати аналітичну інформацію.

Актуальність тематики, що висвітлюється у навчальному курсі, обумовлює важливість отримання знань та вмінь з метою практичного використання в умовах виробництва, у тому числі з метою обґрунтування управлінських рішень, упередження можливих загроз. Розуміння процесів та явищ здобувач опанує під час лекційних й практичних занять, консультацій з навчальної дисципліни, проведення самостійної роботи. Самостійна робота здобувача сприяє поглибленню професійних знань, проведення поглиблених досліджень за тематикою навчального курсу. Вагомим для розуміння процесів є творчий підхід, який здобувач може реалізувати обравши тематику, яка відображає можливості розширення сфери інтегральних, загальних та фахових компетенцій. Основною метою проведення поглиблених досліджень є формування практичних навичок, вміння аналізувати процеси та явища, обґрунтовувати можливі рішення, робити висновки та узагальнювати практичні напрями щодо розвитку суб'єкту ринку. Проводити підготовку до комплексної оцінки діяльності суб'єкту ринку, за потребою.

Навчальна дисципліна «Цивільний захист» є самостійною дисципліною у процесі вивчення якої здобувач опанує різні матеріали: нормативні документи, літературні джерела з питань теоретичної сутності, методики оцінки, напрямів й

етапів проведення аналітичних досліджень, аналітичні довідки, вивчає методики оцінки процесі та явищ, методи збирання й обробки аналітичної інформації. При вивченні дисципліни використовуються можливості виконання індивідуальних завдань, підготовки наукових публікацій, формування доповідей, участі у щорічних тематичних «круглих столах», міжнародних та всеукраїнських конференціях здобувачів вищої освіти.

Здобувач повинен працювати системно, використовувати аналітичні здібності, вміти працювати з великим масивом інформації, перевіряти достовірність вхідної інформації, проводити дослідження, узагальнювати результати, доводити дієвість власних висновків, обґрунтовувати практичну значимість й можливості використання у практичній діяльності на різних рівнях управління, у тому числі з метою нейтралізації загроз, впровадження резервів з метою забезпечення розвитку підприємства. Здобувач повинен вміти проводити експрес-аналіз небезпек, комплексну оцінку діяльності підприємства, використовувати експертні методи дослідження тощо. Здобувач повинен використовувати знання, логіку мислення, досвід та інтуїцію.

Таблиця № 7. Форма поточного та підсумкового контролю знань

№	Змістові модулі	Кількість заходів	Оцінка в балах		Сума балів	
			min	max	min	max
	Змістовий модуль 1.					
1.	Аудиторна робота					
	аналітична оцінка, виявлення причинно-наслідкових залежностей	5	2,0	3,0	10,0	15,0
	проміжний контроль	1	5,0	10,0	5,0	10,0
2.	Самостійна і індивідуальна робота, публікації, есе, виступи на тематичних «круглих столах», підготовка наукових доповідей.	5	1,2	1,0	3,0	5,0
	Разом за змістовним модулем 1	x	x	x	18,0	30,0
	Змістовий модуль 2.					
1.	Аудиторна робота					
	аналітична оцінка, виявлення причинно-наслідкових залежностей	5	2,0	3,0	10,0	15,0
	проміжний контроль	1	5,0	10,0	5,0	10,0
2.	Самостійна і індивідуальна робота, публікації, есе, виступи на тематичних «круглих столах», підготовка наукових доповідей.	5	1,2	1,0	3,0	5,0
	Разом за змістовним модулем 2	x	x	x	18,0	30,0
Разом по чотирьох змістових модулів					36,0	60,0
Екзамен					24,0	40,0
Разом					60,0	100,0

Таблиця № 8. Шкала оцінювання ECTS

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	5 (відмінно)
82-89	B	4 (добре)
75-81	C	4 (добре)
64-74	D	3 (задовільно)
60-63	E	3 (задовільно)
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання 2 (незадовільно)*
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 2 (незадовільно)*

* Оцінка FX та F у залікову книжку здобувача вищої освіти не виставляється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ.

Шкала оцінювання на екзамені

Традиційна 4-х бальна оцінка успішності (національна)	Бали	Оцінка в балах
Відмінно	5	37 - 40
Добре	4	31 - 36
Задовільно	3	24 - 30
Незадовільно	2	0 - 23

Здобувачі вищої освіти до екзамену повинні отримати 36 балів за шкалою ЕКТС за виконані завдання.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, яке передбачення навчальною дисципліною

З метою поширення знань щодо застосування дистанційних технологій у освітньому процесі було запроваджено програмний продукт, який дозволяє значно розширити можливості спілкування усіх учасників освітнього процесу. Програмний продукт встановлено на освітній платформі Moodle, до якої мають доступ усі учасники освітнього процесу. Jitsi - комунікаційний клієнт, що підтримує здійснення голосових викликів, відеодзвінків і обмін миттєвими повідомленнями. З сервісних функцій можна відзначити організацію телеконференцій, запис розмов, надання віддаленого доступу до робочого столу, передача файлів, повідомлення про пропущені виклики, імпорт адресної книги Google Contacts, використання фільтрів. Організації відеоконференцій підтримується на базовому рівні. Можливо створювати багатопроTOCOLNІ телеконференції, в яких можуть брати участь користувачі різних мереж, об'єднати різні дзвінки в телеконференцію.

Jitsi Meet - це безкоштовне програмне забезпечення з відкритим кодом для відеоконференцзв'язку. Програмний продукт має суттєву кількість переваг. Маємо надію на зручне та корисне його використання у освітньому процесі та організації різних видів online заходів. Особливої актуальності набуває питання у контексті карантинних обмежень, які спонукають до широкого використання різних видів online технологій у освітньому процесі.

Під час викладання навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» використовуються усі можливості освітньої платформи Moodle. Проводяться

тематичні наукові заходи різників рівнів, семінари та вебінари за участі зовнішніх стейкхолдерів, у тому числі потенційних роботодавців.

10. Перелік рекомендованих літературних джерел

1. Охорона праці в галузі та цивільний захист [Електронний ресурс] : навчальний посібник / В. М. Курепін, К. М. Горбунова, В. М. Курепін [та ін.]. Миколаїв : МНАУ, 2020. 266 с.
2. Цивільний захист [Електронний ресурс] : курс лекцій / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 92 с.
3. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / Львів, 2019.- 384 с.
4. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.— К: Центр учбової літератури, 2018.— 158 с.
5. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2018, -250с.
6. Курепін В. М. Особливості формування матеріального резерву та умови використання резервного фонду громади в умовах воєнного стану // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали ІІМіжнар. наук.-практ. конф., Миколаїв-с.Коблеве, 9 червня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 82-84.
7. Курепін В. М. Основні завдання об'єднаної територіальної громади щодо побудови системи цивільного захисту // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали ІІМіжнар. наук.-практ. конф., Миколаїв-с.Коблеве, 9 червня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 179-181.
8. Буга Р. Р. Реформування місцевого самоврядування з питань захисту населення і територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій, як гарантована безпека людині // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Миколаїв, 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 14-17.
9. Іваненко В.С., Курепін В. М. Місцеві органи влади в умовах воєнного стану: повноваження та співпраця військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування // Правові засади організації та здійснення публічної влади : V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 17 червня 2022 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 148-150.
10. Цивільний захист [Електронний ресурс] : метод. реком. щодо виконання завдань дистанційного навчання під час карантину для студентів денної форми навчання МНАУ з дисципліни "Цивільний захист" освітнього ступеню:"Магістр" / уклад. В. М. Курепін. - Електрон. текст. дані. - Миколаїв : МНАУ, 2020. - 44 с.
11. Курепін В. М. Зупинимо пандемію: безпека і здоров'я на роботі можуть врятувати життя [Електронний ресурс] / В. М. Курепін : план конспект проведення занять з студентами МНАУ до Всесвітнього дня охорони праці / уклад. В.М. Курепін. - Електрон. текст. дані. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 8 с.
12. Курепін В. М. Історичні аспекти розвитку системи захисту населення та території від надзвичайних ситуацій // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості: матеріали доповідей за результатами проведеного спільного «круглого столу» обліково-

фінансовий факультет, інженерно-енергетичний факультет, м. Миколаїв, 9 грудня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 48-52.

13. Русавська В. І., Курепін В. М. Основні напрями державного регулювання ризиками та безпекою: загальні положення, поняття та визначення // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості: матеріали доповідей за результатами проведеного спільного «круглого столу» обліково-фінансовий факультет, інженерно-енергетичний факультет, м. Миколаїв, 9 грудня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 53-55.

14. Іваненко В. С., Курепін В. М. Захист водних ресурсів та джерел водопостачання // Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей з щорічного тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 22 березня 2022 року. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 9-13.

15. Курепін В. М. Війна в Україні: як можна підтримати тривожних людей // Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей з щорічного тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 22 березня 2022 року. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 21-22.

16. Курепін В.М. Управління професійними ризиками на вітчизняних підприємствах // Охорона праці: освіта і практика : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків, м. Львів, 12 травня 2022 р. – Львів : ЛДУ БЖД, 2022. – С. 28 – 30.

17. Курепін В.М. Профілактика вірусних хвороб птахів при технології ведення промислового птахівництва // Інноваційно-інвестиційний розвиток аграрної сфери – запорука продовольчої безпеки країни : матеріали міжнародної науково-практичної конференції Міжнародного форуму, м. Миколаїв, 26 травня 2022 р. – Миколаїв : МНАУ, 2022. – С. 48 – 52.

18. Курепін В.М. Актуальні питання реалізації державної політики у сфері цивільного захисту // Актуальні проблеми управління та адміністрування: теоретичні і практичні аспекти : матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти, м. Кам'янець-Подільський, 6 травня 2022 р. – Кам'янець-Подільський : Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2022. – С. 48 – 52.

19. Мазур В. Є. Загальні поняття про хімічні небезпечні та шкідливі виробничі фактори // Глобальні тенденції сучасного світу: соціально-економічні та інформаційно-психологічні аспекти розвитку суспільства : матеріали тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 18 листопада 2021 року Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 31-34.

20. Цивільний захист [Електронний ресурс] : метод. реком. щодо виконання завдань дистанційного навчання під час карантину для студентів денної форми навчання МНАУ з дисципліни "Цивільний захист" освітнього ступеню:"Магістр" / уклад. В. М. Курепін. - Електрон. текст. дані. - Миколаїв : МНАУ, 2020. - 44 с.

21. Цивільний захист [Електронний ресурс] : курс лекцій / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 92 с..

22. Курепін В. М. Управління силами цивільного захисту в умовах реформування територіальної організації публічної влади в Україні // Правові засади організації та здійснення публічної влади : V Міжнародної науково-практичної

конференції, м. Хмельницький, 17 червня 2022 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 219-221.

23. Курепін В. М. Готовність до надзвичайних ситуацій та умов воєнного стану // Вирішення сучасних проблем технологій та техніки в сільськогосподарському виробництві : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції № 18, м. Ніжин, 24-25 листопада 2022 р. Ніжин, 2022. С. 93-96.

24. Курепін В. М., Лотарева Д. В. Забезпечення техногенної безпеки на підприємствах України // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 26-29.

25. Курепін В. М. Формування у громадян компетентностей з питань цивільної безпеки // Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти : матеріали VIII-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Біла Церква, 15 грудня 2022 р. / за заг. ред. В.С. Кулішова, І.В. Кучерак. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. С. 102-107.

26. Курепін В. М., Лазіс М. Водні питання України в умовах воєнного стану // Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей здобувачів вищої освіти та інших учасників освітнього процесу за результатами проведеного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 22 березня 2023 року. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 34-36.

27. Іваненко В. С., Курепін В. М. Солоня вода у водогінних мережах міста – вихід з ситуації чи екологічна проблема // Екологічна і техногенна безпека. Охорона водного і повітряного басейнів. Утилізація відходів : матеріали міжнар. наук.-техн. конф., Харків, 19–20 квіт. 2023 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. С. 32-36.

28. Кудряшова А. Б., Курепін В. М. Водні екосистеми: пряма та непряма шкода біорізноманіттю від інцидентів, пов'язаних з війною // Екологічна і техногенна безпека. Охорона водного і повітряного басейнів. Утилізація відходів : матеріали міжнар. наук.-техн. конф., Харків, 19–20 квіт. 2023 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. С. 44-48.

29. Курепін В. М. Смертельні сюрпризи війни: як мінування території України може спричинити нещасні випадки // Збереження планети - глобальні виклики, загрози, можливості на засадах результативного партнерства : тези доповідей тематичного круглого столу з питань екологічної безпеки до Всесвітнього Дня Землі - EarthDay, м. Миколаїв, 20 квітня 2023 року / Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 10-13.

30. Курепін В.М., Пряслова Н. Чорнобильська катастрофа: факти, події, правда // Збереження планети - глобальні виклики, загрози, можливості на засадах результативного партнерства : тези доповідей тематичного круглого столу з питань екологічної безпеки до Всесвітнього Дня Землі - EarthDay, м. Миколаїв, 20 квітня 2023 року / Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 17-20.

31. Курепін В. М. Об'єкти енергетики під час війни в Україні: як забезпечити безпечні умови праці // Охорона праці: освіта і практика. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці : зб. наук. праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XIII Всеукраїнської науково-

практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. 11 травня 2023 р. Львів : ЛДУ БЖД, 2023. С. 83-85.

32. Курепін В. М. Безпека підприємства і управління ризиками // Економічні перспективи підприємництва у воєнні часи та опісля : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 22 травня 2023 року). – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 213-218.

33. Піндера М. Екологічна безпека територій у зоні бойових дій // Молодь, наука, бізнес : матеріали Всеукр. інтер.-конф. здоб.вищ.освіти і мол.учених, 5-6 жовтня 2022 р., м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 81-83.

34. Іваненко В. С. Потенційні проблеми систем водопостачання міста Миколаєва під час бойових дій // Наукова молодь-2022 : збірник матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, м. Київ, 15 листопада 2022 р. Київ : КОМПРИНТ, 2022. С. 177-183.

35. Піндера М. В. Захист населення і територій під час надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру громад // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 40-43.

36. Пранович К. О. Охорона земель, інженерно-технічні заходи цивільного захисту та благоустрій територій об'єднаних громад // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості :тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 43-46.

37. Лотарєва Д. Проблеми питної води в Україні: шляхи її вирішення // Захист водних ресурсів - Глобальні виклики, загрози опустелювання територій, міжнародні зобов'язання держав світу : тези доповідей здобувачів вищої освіти та інших учасників освітнього процесу за результатами проведеного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 22 березня 2023 року. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 15-17.

38. Іваненко В. С. Захисні споруди: реальний захист населення // Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт): поствоєнна розбудова : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, квітень 2023 року. Харків :Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2023. С. 341-346.

39. Дідняк А. В. Укритися, неможливо ризикувати: яким у Миколаєві був захист населення під час обстрілів ракетами / наук. керівн. В. М. Курепін // Сталий розвитокміст : матеріали XVI Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції : в 4-х ч. / Ч. 2., 21-22 квітня 2023 року. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. С. 598-602.

Інтернет джерела

1. <http://www.dnopr.gov.ua> – Офіційний сайт Державної служби України з питань праці.

2. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.

3. <http://www.mns.gov.ua> – Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

4. <http://www.social.org.ua> – Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

5. <http://portal.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.

Законодавчо-нормативні акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.
2. Про охорону праці : Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
3. 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> від 25.09.2019 р. Кодекс законів про працю України.
4. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

10. Доступ до матеріалів

Матеріали з навчальної дисципліни узагальнено у освітній платформі Moodle за посиланням — <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=166>.

Результати тематичних «круглих столів» з питань національної (економічної) безпеки узагальнюються у Moodle за посиланням — <https://moodle.mnau.edu.ua/mod/folder/view.php?id=29967>.

Бібліотека Миколаївського національного аграрного університету за посиланням — <https://lib.mnau.edu.ua/>.

Репозитарій Миколаївського національного аграрного університету за посиланням — <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/>.

Офіційні сайти для збору та обробки інформації (інтернет джерела).

Робоча програма розроблена:
доцент кафедри методики
професійного навчання,
кандидат економічних наук

Вячеслав КУРЕПІН